

Numer niniejszy należy przechować, gdyż zawiera pełny tekst ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.

9151 UZ
277

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok IX

Warszawa, dn. 15 kwietnia 1933 r.

Nr. 7

GŁOS GMINY WIEJSKIEJ

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU GMINNEGO
ORGAN ZWIĄZKU GMIN WIEJSKICH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

TREŚĆ NUMERU: Nowa ustawa samorządowa — B. T. Ustawa z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. Dział urzędowy. Komunikat. Od Redakcji. Ogłoszenia.

7

ZASTANÓW SIĘ!

HOLANDJA
zbiera z hektara 4-570 kg rocznie ZIARNA
zużywa na hektar 41 kg. sienki potażu

NIEMCY
zbiera z hektara 2500 kg rocznie ZIARNA
zużywa 25 kg sienki potażu na hekt.

POLSKA
zbiera 1100 kg rocznie z hekt. ZIARNA
zużywa 2 kg sienki potażu na hekt.

W REKACH ROLNIKA LEŻY OSIĄGNIĘCIE WYSOKIEGO DOCHODU Z GOSPODARSTWA MIMO NISKICH CEN NA PRODUKTY ROLNE.
SÓL POTASOWA KAINIT

Nawozy potasowe nabywać można we wszystkich oddziałach Państwowego Banku Rolnego, w Spółdzielniach Rolniczych, Syndykatach i Firmach Rolniczo-Handlowych.

Ze względu na zwiększoną objętość numeru cena pojedynczego egzemplarza tym razem wynosi 1 zł. 50 gr.

GŁOS GMINY WIEJSKIEJ

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU GMINNEGO
ORGAN ZWIĄZKU GMIN WIEJSKICH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
WYCHODZI 15 i 30 KAŻDEGO MIESIĄCA

Redaktor przyjmuje interesantów codziennie w godzinach rannych od 10-ej do 12-ej
Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Wiejska 19 m. 2. Tel. 9-03-28. Konto czekowe P. K. O. 11.414.
Rękopisów Redakcja nie zwraca.

REDAKTOR: BOLESŁAW TKACZYK.
KOMITET REDAKCYJNY STANOWI ZARZĄD ZWIĄZKU GMIN WIEJSKICH.
Redaktor odpowiedzialny: Wincenty Gałczyński.

Życzenia Wesołych Świąt i Radosnego Alleluja
wszystkim naszym Czytelnikom zasyłają
Zarząd Związku i Redakcja

NOWA USTAWA SAMORZĄDOWA

W numerze tym znajdują czytelnicy pełny tekst ustawy o zmianie ustroju samorządu terytorjalnego w brzmieniu, w jakim ukaże się ona w Dzienniku Ustaw Państwa. Jesteśmy pierwsi, którzy podajemy treść tej ustawy z uwzględnieniem poprawek Senatu, przyjętych przez Sejm, w redakcji ostatecznej, przedłożonej do ogłoszenia oficjalnego.

Uczyniliśmy to nieoszczędzając trudu i kosztów, gdyż ustawa z uwagi na swe znaczenie interesuje zarówno związki samorządowe, jak i działaczy samorządowych oraz szerokie koła społeczeństwa.

Uważne zaznajomienie się z treścią ustawy przekona każdego nieuprzedzonego obywatela, iż wspólnym wysiłkiem Rządu i ciał ustawodawczych dokonano doniosłego dla Państwa dzieła w zakresie ujednoczenia ustroju samorządu terytorjalnego i zapewnienia mu zdrowych podstaw rozwoju.

Odtąd w całym Państwie, za wyjątkiem województwa śląskiego, obowiązywać będą jednolite przepisy o nazwie i kadencji organów ustrojowych związków samorządowych, istnieć będą jednolite organa ustrojowe, jednolite prawo wybierania i obieralności do tych organów. Wprowadzony zostanie jednolity typ gminy wiejskiej zbiorowej, powstanie ustrój gromady tam, gdzie dotąd nie istniał, przyczem ustrój ten uzyska znacznie szersze podstawy, niżli je miał dotąd na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Będzie wreszcie obowiązywała jednolita ordynacja wyborcza.

Ustawa reguluje także i inne ważne dla samorządu zagadnienia w myśl potrzeb państwowości polskiej, opierając się na zdobycem kilkunastoletnim do-

świadczeniu. Rozgranicza ona ściśle zakres działania pomiędzy organami ustrojowymi, wzmacnia stanowisko organów zarządzających a zarazem ich odpowiedzialność, zabezpiecza samorządowi należyte kierownictwo i dobór odpowiednich osób na stanowiska w samorządzie, a zapewniając Państwu potrzebny nadzór, utrudnia ewentualną sanowolę czynnika biurokratycznego.

Ustawa zaciera różnice dzielnicowe na tak ważnym odcinku życia państwowego, jakim jest samorząd terytorjalny, i tworzy niejako konstytucję dla samorządu, równą dla wszystkich obywateli Państwa.

Nie jest to pogrzeb samorządu, jak twierdziły pewne głosy, ale pobudzenie go do lepszej i skuteczniejszej pracy na zdrowych zasadach, odpowiadających interesom obywateli i Państwa.

Twórcy ustawy i ci, którzy przyczynili się do jej uchwalenia, oddali krajowi dobrą usługę. W pierwszym rzędzie, zasługę w doświadczeniu do skutku tego dzieła ma z ramienia Rządu, jako projektodawcy, wiceminister spraw wewnętrznych p. Korsak wraz ze współpracującymi z nim pp. naczelnikiem Podwińskim i radcą Trzebskim oraz przewodniczący komisji administracyjnej Sejmu i referent ustawy wicemarszałek Dr. Karol Polakiewicz, który tak wytrwale i skutecznie kierował obradami i pracami komisji, iż ustawa mogła być uchwalona już w czasie minionej sesji. Włożony osobisty wysiłek i praca, jakiej wymagało opracowanie i doświadczenie do skutku ustawy, są bardzo duże i dlatego w historii ustawy nazwiska te zajmą zasłużone miejsce.

B. T.

U S T A W A

z dnia 23 marca 1933 roku

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego

DZIAŁ I.

Przepisy, dotyczące obszaru całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Rozdział 1.

Nazwa i kadencja organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 1.

(1) Organem stanowiącym i kontrolującym w gminach wiejskich jest rada gminna, w miastach — rada miejska, w powiatowych związkach samorządowych — rada powiatowa.

(2) Organem zarządzającym i wykonawczym w gminach wiejskich jest zarząd gminny, w miastach — zarząd miejski, w powiatowych związkach samorządowych — wydział powiatowy.

(3) Na czele zarządu gminnego stoi wójt, a na czele zarządu miejskiego — burmistrz, w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — prezydent miasta. Zastępcą wójta jest podwójci, burmistrza — wiceburmistrz, zaś prezydenta miasta — wiceprezydent.

(4) Członkowie rad (gminnych, miejskich, powiatowych) noszą nazwę radnych, z wyjątkiem członków organów zarządzających, jeżeli ci wchodzi do składu rady. Członkowie zarządu gminnego i zarządu miejskiego noszą nazwę ławników, z wyjątkiem osób, wymienionych w ust. (5).

(5) O ile z treści postanowień ustawy nie wynika inaczej, postanowienia, dotyczące gminy i organów gminnych stosuje się zarówno do gminy wiejskiej, jak i miejskiej. Przez „radę gminy“ rozumieć należy radę gminną i radę miejską, przez „zarząd gminy“ — zarząd gminny i zarząd miejski.

(6) Przez użyte w niniejszej ustawie określenie: „organa ustrojowe związków samorządowych“ należy rozumieć zarówno organa stanowiące i kontrolujące, jak organa zarządzające i wykonawcze. W dalszych postanowieniach niniejszej ustawy organ stanowiący i kontrolujący nosi nazwę „organ stanowiący“, organ zaś zarządzający i wykonawczy — „organ zarządzający“.

(7) Przez określenie „członek organu zarządzającego“ w dalszych postanowieniach ustawy niniejszej rozumieć należy: w gminach wiejskich — wójtów, podwójci i ławników, w miastach — burmistrzów i wiceburmistrzów, bądź prezydentów miast i wiceprezydentów oraz ławników, w powiatowych związkach samorządowych — członków wydziału powiatowego, przez określenie zaś: „przełożony gminy“ rozumieć należy: w gminach wiejskich

wójtów i w miastach burmistrza, bądź prezydenta miasta.

(8) Przez określenie „władze nadzorcze“ należy w ustawie niniejszej rozumieć w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych — wydział powiatowy, w stosunku do miast pozostałych i powiatowych związków samorządowych — wojewodę, który wydaje decyzje przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku do miasta stol. Warszawy, Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 2.

(1) Kadencja organów stanowiących oraz organów zarządzających w gminach wiejskich, miastach i w powiatowych związkach samorządowych trwa lat pięć.

(2) Radni i ławnicy, powołani z listy zastępców lub z wyborów uzupełniających, urzędują tylko do końca kadencji, o której mowa w ustępie poprzedzającym.

(3) Zawodowi członkowie zarządu gminy (art. 49) wybierani są na lat dziesięć.

(4) Członkowie organu zarządzającego, ustępującego wskutek upływu kadencji, urzędują do chwili ukonstytuowania się organu nowo wybranego.

Rozdział 2.

Prawo wybierania i wybieralności do organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 3.

(1) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych, jeżeli wybory do tych organów są bezpośrednie, przysługuje każdemu obywatelowi polskiemu bez różnicy płci, który:

- a) ukończył do dnia zarządzenia wyborów 24 lata;
- b) przynajmniej od roku, licząc wstecz od dnia zarządzenia wyborów, mieszka na obszarze tego związku samorządowego, którego jest wybierany;
- c) nie utracił prawa wybierania do Sejmu w myśl obowiązujących przepisów.

(2) Warunek jednorocznego zamieszkania nie dotyczy:

- a) zamieszkałych na obszarze związku samorządowego właścicieli lub posiadaczy położonych na tym obszarze nieruchomości;
- b) funkcjonariuszów państwowych, funkcjonariuszów państwowych przedsiębiorstw i mono-

poli, funkcjonarjuszów samorządu terytorjalnego i gospodarczego, duchowieństwa świeckiego i zakonnego, tudzież zawodowych wojskowych służby czynnej, jak również członków rodzin osób wyżej wymienionych, jeżeli osoby te mieszkały na obszarze danego związku samorządowego przed dniem zarządzenia wyborów.

(5) Przy ustaleniu faktu zamieszkania stosuje się przepisy o ewidencji i kontroli ruchu ludności.

(4) Prawo wybierania przysługuje obywatelom honorowym danego związku samorządowego bez ograniczenia, przewidzianego w ust. (1) pkt. b).

(5) Prawo wybierania do organów ustrojowych ulega zawieszeniu na czas postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, za które w myśl art. 47 § 1 kodeksu karnego sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a to od chwili wszczęcia śledztwa, w postępowaniu zaś karnem bez śledztwa od chwili doręczenia aktu oskarżenia.

(6) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych nie przysługuje niezawodowym wojskowym służby czynnej.

Art. 4.

(1) Wybrany do organów ustrojowych związków samorządowych może być każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył do dnia zarządzenia wyborów 50 lat i ma prawo wybierania do powyższych organów.

(2) Do rady miejskiej i rady powiatowej, jak również na stanowisko ławnika miejskiego, mogą być wybierani tylko obywatele polacy, którzy obok warunków wybieralności, wymienionych w ust. (1), władają językiem polskim w słowie i piśmie.

(5) Moc obowiązującą postanowień, zawartych w ustępie poprzednim, może Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń zawiesić na czas określony całkowicie lub częściowo dla poszczególnych obszarów Państwa.

(4) Wybrany do wydziału powiatowego może być tylko obywatel polski, który odpowiada warunkom, wymienionym w ust. (1), włada językiem polskim w słowie i piśmie oraz posiada przygotowanie praktyczne, którego warunki określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybrany na urząd niezawodowych: burmistrza w miastach, liczących nie więcej niż 5.000 mieszkańców, jak również wiceburmistrza, wójta i podwójciego może być tylko obywatel polski, który ma prawo wybieralności do jakiegokolwiek rady gminy na obszarze Państwa oraz włada językiem polskim w słowie i piśmie; powołana zaś na urząd zawodowego członka zarządu gminy oraz niezawodowego burmistrza w miastach, liczących ponad 5.000 mieszkańców, może być tylko osoba, która ponadto posiada przepisane kwalifikacje (art. 49).

(6) Członkowie zarządów gminnych i miejskich oraz sołtysi i podsoltysi nie mogą wchodzić w skład wydziałów powiatowych. W razie przyjęcia wybo-

ru na członka wydziału powiatowego, osoby te tracą dotychczasowy mandat.

(7) Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają uprawnień, wynikających z ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 775 poz. 724).

Art. 5.

(1) Nie mogą wchodzić w skład organów ustrojowych związków samorządowych pozostający w służbie czynnej: wojskowi, funkcjonarjusze właściwych terytorjalnie powiatowych i wojewódzkich władz administracji ogólnej oraz powiatowych związków samorządowych, funkcjonarjusze policji państwowej i straży granicznej, co się zaś tyczy organów gminy miasta stoł. Warszawy — również funkcjonarjusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

(2) Funkcjonarjusz związku samorządowego lub jego zakładów i przedsiębiorstw, wybrany do organu stanowiącego lub na członka organu zarządzającego tego związku, musi zrzec się swej posady, jeżeli przyjmie wybór i jeżeli w ciągu 7 dni po wyborze złoży na ręce kierownika zarządu tego związku samorządowego oświadczenie o przyjęciu wyboru, a w razie wyboru na członka organu zarządzającego — gdy władza właściwa wybór zatwierdzi. Funkcjonarjusz otrzymuje jednak zaliczony do wysługi emerytalnej urlop bezpłatny na czas zajmowania stanowiska zawodowego członka zarządu w okresie próbnym, jeżeli władza uzależni zatwierdzenie wyboru od odbycia okresu próbnego (art. 49 ust. 7). O ile wybór nie uzyska zatwierdzenia, funkcjonarjusz samorządowy powraca na zajmowane stanowisko.

(5) Niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w ust. (2), powoduje utratę mandatu.

Art. 6.

(1) Kto wyraził zgodę na postawienie swej kandydatury do organu ustrojowego związku samorządowego na niepłatne stanowisko z wyboru, obowiązany jest przyjmując mandat i sprawować go do końca kadencji, bądź dopóki mieszka na obszarze tego związku samorządowego i posiada prawo wybieralności.

(2) Do złożenia mandatu przed upływem kadencji uprawniony jest każdy z mocy ustawy, kto objął urząd publiczny, bądź przyjął mandat w innym organie ustrojowym tego samego związku samorządowego lub w innym związku samorządowym.

(5) Władze, o których mowa w ust. (4), zezwólą na złożenie mandatu przed upływem kadencji organu osobom, które:

a) wskutek ułomności fizycznej lub znacznie nadwątlonego zdrowia, bądź też złego położenia gospodarczego nie mogą sprawować obowiązków publicznych;

b) są stale zatrudnione poza obszarem związku samorządowego, albo mają zajęcie połączone z częstym i dłuższym wydalaniem się poza siedzibę organu samorządowego;

c) podadzą inne ważne powody, zasługujące na uwzględnienie.

(4) Do orzekania w sprawach, o których mowa w ustępie poprzedzającym, powołane są: wydział powiatowy w stosunku do organów powiatowego związku samorządowego, gminy wiejskiej i miasta niewydzielonego z powiatowego związku samorządowego oraz magistrat (art. 44 ust. (4) w stosunku do organów ustrojowych miasta wydzielonego).

(5) Władze, wymienione w ustępie poprzedzającym, mają prawo nałożyć na osobę, która bezprawnie odmówiła przyjęcie mandatu lub złożyła go przed upływem kadencji i od obowiązków tych nie jest zwolniona w myśl ust. (5), jednorazowe świadczenie w wysokości od 10 zł. do 1.000 zł., na korzyść tego związku samorządowego, w którym osoba ta uchyla się od sprawowania mandatu. Stronie przysługuje prawo zaskarżenia powyższych decyzji w ciągu 14 dni po dniu doręczenia do właściwego wojewody, orzekającego ostatecznie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, bądź do Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o sprawowanie mandatu w organach ustrojowych miasta stoł. Warszawy.

Art. 7.

(1) Członek organu ustrojowego związku samorządowego traci mandat, gdy w okresie jego sprawowania zajdzie albo wiadoma się stanie okoliczność, która wyłączałaby wybieralność danej osoby.

(2) Członek organu ustrojowego podlega z mocy ustawy zawieszeniu w sprawowaniu mandatu w przypadkach, przewidzianych w art. 5 ust. (5).

(5) Do orzekania w sprawach, wymienionych w ust. (1) i (2), powołany jest przewodniczący danego organu ustrojowego, a w stosunku do przełożonej gminy — władza nadzorcza.

Art. 8.

Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów trzech kolejnych posiedzeń (obrad) organu stanowiącego lub zarządzającego powoduje utratę mandatu niezawodowego członka tego organu ze skutkami, przewidzianymi w art. 6 ust. (5). Do orzekania w powyższych sprawach powołane są władze, wymienione w art. 6 ust. (4).

Art. 9.

(1) Członkowie organów ustrojowych związku samorządowego nie mogą wchodzić z nim w stosunki prawne w charakterze kontrahenta, a jeżeli w chwili wyboru pozostają w takich stosunkach, nie mogą objąć stanowiska dopóki te stosunki trwają i dopóki rachunki, z nich wynikające, nie będą ostatecznie uregulowane. Wyjątek stanowią stosunki prawne, wynikające z najmu pomieszczeń dla własnych celów mieszkaniowych lub handlowo-przemysłowych, dzierżawy drobnych parcel, jeżeli najem lub dzierżawa ma miejsce według czynszu, ustalonego powszechnie dla danego typu obiektu wydzierżawionego. W wyjątkowych przy-

padkach, uzasadnionych miejscowymi potrzebami gospodarzami, mogą członkowie organu ustrojowego związku samorządowego być dostawcami towarów dla tego związku według cen, ustalonych powszechnie dla danego gatunku towaru pod warunkiem zatwierdzenia takiej transakcji przez władzę nadzorczą.

(2) Jeżeli w sprawie interesowany jest materialnie członek organu ustrojowego, członek taki nie może być obecny przy rozważaniu sprawy i w głosowaniu nad nią brać udziału. Postanowienie to stosuje się również, jeżeli interesowani są: małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby, pozostające pod jego opieką, przysposabiający (przysposobiciel), bądź przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu, a osobą trzecią zachodzi stosunek zastępstwa prawnego.

(5) Uchwały powyższych organów, powzięte w obecności osób, o których mowa w ust. (1) lub (2), może władza nadzorcza unieważnić, ma zaś obowiązek to uczynić na wniosek osoby interesowanej, zgłoszony w ciągu dni 30 po dniu powzięcia danej uchwały.

Rozdział 5.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 10.

(1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedna lub więcej miejscowości (osad, miasteczek, wsi, siól, osiedli, przysiółków, kolonij, zaścianków, folwarków i t. p.).

(2) Wielkość obszaru gminy powinna odpowiadać naturalnemu, o ile możliwości, zasięgowi wspólnego zainteresowania lokalnymi sprawami publiczności ogółu mieszkańców połączonych miejscowości, jak również zapewnić gminie zdolność wykonywania ciężących na niej zadań.

(5) Każda gmina wiejska jest samorządną jednostką terytorjalną, osobą prawa publicznego i podmiotem praw majątkowych.

Art. 11.

(1) Członkami rady gminnej są: wójt, jako przewodniczący, podwójci, ławnicy oraz radni.

(2) Liczba radnych wynosi w gminach wiejskich:

- a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
- b) od 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;
- c) powyżej 10.000 mieszkańców — dwunastu.

Art. 12.

(1) Zarząd gminy składa się: z wójta, podwójciego oraz dwóch, w gminach zaś, liczących ponad 10.000 mieszkańców, trzech ławników.

(2) Wójta i podwójciego wybierają radni w głosowaniu tajnym większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(5) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnym. Jeżeli na gminę przypada dwóch ławników, wybory ich oparte są na zasadach ograniczonego głosowania imiennego; głosować wolno tylko na jednego z kandydatów uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na daną gminę przypada trzech ławników, wybierani są oni w głosowaniu stosunkowym. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(4) Radny, obejmując stanowisko wójta, podwójciego lub ławnika, traci mandat radnego.

Art. 15.

(1) Gmina wiejska obowiązana jest utworzyć taką ilość stanowisk służbowych, jaka jest niezbędna do prawidłowego wykonywania jej zadań, a przynajmniej stanowisko sekretarza gminnego.

(2) Na stanowisko sekretarza gminnego mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie, odbyły praktykę i złożyły egzamin z zakresu wymagań fachowych i umiejętności praktycznych. Na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej mogą być powoływane tylko osoby, które posiadają przepisane wykształcenie. Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) władny jest zwolnić kandydata od wymaganego cenzusu wykształcenia, jeżeli złoży on przepisany egzamin zastępczy.

(5) Obowiązek ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) nie dotyczy gmin, liczących do 5.000 mieszkańców, jeżeli w gminach tych ustanowiony jest urząd wójta zawodowego (art. 49). Władza nadzorcza może również zwolnić z obowiązku ustanowienia stanowiska sekretarza gminnego (ust. (1)) powyższe gminy, jeżeli wójt posiada kwalifikacje na sekretarza gminnego i czynności służbowe są jego głównym zajęciem.

(4) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania przepisów, normujących sprawę wykształcenia i praktyki, wymaganej od osób, powoływanych na stanowisko sekretarza gminnego, oraz ustalających program egzaminów tudzież skład komisji egzaminacyjnych. Wykształcenie, wymagane od kandydatów na pozostałe stanowiska w gminie wiejskiej, określi miejscowy statut służbowy, uchwalony przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy (art. 14 ust. 5).

Art. 14.

(1) Sekretarza gminnego powołuje i zwalnia wójt gminy na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegialnie, po zatwierdzeniu uchwały przez starostę powiatowego, który zasięga uprzednio opinii wydziału powiatowego. Jeżeli gmina ustanowi stanowisko zastępcy sekretarza gminnego, w powyższy sposób również odbywa się powoływanie i zwalnianie zastępcy.

(2) Pozostałych pracowników gminnych przyjmuje i zwalnia wójt gminy na podstawie uchwały zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegialnie.

(5) Przyjmowanie i zwalnianie sekretarza gminnego oraz pozostałych pracowników gminnych następuje z zachowaniem praw nabytych, zastrzeżonych w ustawach specjalnych.

(4) Sekretarz gminny bierze udział w obradach zarządu gminnego i rady gminnej z głosem doradczym i protokółuje uchwały tych organów. Postanowienia art. 9 stosują się również do sekretarza gminnego.

(5) Zakres obowiązków i praw sekretarza gminnego oraz innych pracowników gminnych, jak również przepisy dyscyplinarne, ustala w granicach ustaw specjalnych statut służbowy, uchwalony na wniosek zarządu gminnego przez radę gminną i zatwierdzony przez wydział powiatowy.

Gromada.

Art. 15.

(1) Obszar gminy wiejskiej, jeżeli nie stanowi jednej miejscowości, dzieli się na gromady. Gromadę wiejską stanowi z reguły każda miejscowość (osiedle, wieś, siółko, kolonia, osada, miasteczko, zaścianek, folwark i t. p.); miejscowości te jednak mogą być łączone i tworzyć wspólną gromadę.

(2) Każda nieruchomość w gminie wiejskiej należy do obszaru jednej z gromad.

(5) Gromada jest podmiotem majątku, dobra gromadzkiego i innych praw majątkowych.

(4) W gminach wiejskich, których obszar stanowi jedną miejscowość, niema ustroju gromady i wszystkie uprawnienia, zastrzeżone ustawą niniejszą organom gromady, należą do właściwych organów ustrojowych gminy.

Art. 16.

(1) Utworzenie nowej gromady, zniesienie istniejącej oraz wszelkie zmiany granic w obrębie gminy wiejskiej, jak również ustalenie i zmiana nazwy gromady następują w drodze rozporządzenia wojewody, wydanego przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym na wniosek wydziału powiatowego i po wysłuchaniu opinii organów uchwalających interesowanych gromad oraz rady gminnej.

(2) Rozrachunki między gromadami i likwidację spraw majątkowych przy zmianie granic przeprowadzają zainteresowane gromady w drodze porozumienia, a jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku — właściwy wydział powiatowy.

Art. 17.

(1) Zakres działania gromady obejmuje zarząd majątkiem i dobrem gromadzkim tudzież rozporządzanie dochodami z tych źródeł.

(2) Gromada współdziała ponadto z gminą wiejską w wykonywaniu jej zadań oraz zarządza

w granicach swych dochodów ogólnych sprawami o znaczeniu wyłącznie miejscowym, wynikającymi z sąsiedzkiego współżycia i podejmowanymi w miarę możliwości celem podniesienia stanu kulturalnego, zdrowotnego i gospodarczego osiedli.

(5) Postanowienia ust. (2) nie zwalniają gminy wiejskiej, ani nie zmieniają dotychczasowych zadań, ciążących na niej na podstawie obowiązujących przepisów. Zarząd gminny może atoli na mocy uchwały rady gminnej, zatwierdzonej przez władzę nadzorczą, przekazać gromadzie spełnianie niektórych zadań gospodarki gminnej na obszarze gromady, o ile wyrazi ona na to zgodę albo gmina przekazuje gromadzie na powyższe cele ze swych funduszków dostateczne środki finansowe.

Art. 18.

(1) Organem uchwalającym w gromadach jest rada gromadzka albo zebranie gromadzkie.

(2) Rada gromadzka musi być powołana w gromadach, liczących ponad 200 mieszkańców, oraz w gromadach o mniejszym zaludnieniu, powstałych z gmin dotychczasowych, które w myśl przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy niniejszej, posiadały rady gminne.

(3) Organem uchwalającym w gromadach, nie wymienionych w ust. (2), jest zebranie gromadzkie pod przewodnictwem sołtysa (podsołtysa).

(4) Wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym może po wysłuchaniu opinii zebrania gromadzkiego, rady gminnej i wydziału powiatowego zarządzić powołanie rady gromadzkiej również w poszczególnych gromadach, nie wymienionych w ust. (2).

Art. 19.

(1) Prawo uczestnictwa w zebraniu gromadzkim mają wszyscy mieszkańcy gromady, którym w myśl art. 5 przysługuje prawo bezpośredniego wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych.

(2) Radę gromadzką wybiera się na pięć lat.

(3) Członkami rady gromadzkiej są: sołtys, jako przewodniczący, podsołtys oraz radni gromadcy, których liczba wynosi w gromadach, liczących:

- a) do 500 mieszkańców — dwunastu;
- b) ponad 500 do 1.000 mieszkańców — szesnastu;
- c) ponad 1.000 do 1.500 mieszkańców — dwudziestu;
- d) ponad 1.500 do 2.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;
- e) ponad 2.000 mieszkańców — trzydziestu.

W takiej samej liczbie wybiera się zastępców radnych, a to w celu uzupełnienia liczby radnych w razie złożenia, wygaśnięcia lub utraty mandatu radnego.

(4) Do zakresu działania rady gromadzkiej należy podejmowanie uchwał w sprawach, wymienionych w art. 17, oraz wykonywanie kontroli nad sołtysiem (podsołtysiem) w zakresie czynności wykonawczych gromad (art. 20 ust. 7).

(5) Jeżeli z postanowień ustawy niniejszej nie

wynika inaczej, zakres działania i uprawnienia rad gromadzkich, jako organów uchwalających gromad, dotyczą również zebrań gromadzkich.

(6) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydawania przepisów, normujących bliżej zakres działania oraz zasady i tryb działalności organów uchwalających gromad (udzielających wrunki ważności podejmowanych przez nie uchwał.

Art. 20.

(1) Organem wykonawczym gromady jest sołtys, bądź jego zastępca (podsołtys).

(2) Sołtys i podsołtys winni odpowiadać warunkom wybieralności, przewidzianym w art. 4 ust. (1) i (2). W tym zakresie stosuje się odpowiednio postanowienia art. 4 ust. (5).

(3) Sołtysa i podsołtysa wybierają na trzy lata radni gromadcy, w tych zaś gromadach, gdzie nie ma rady gromadzkiej, zebranie gromadzkie.

(4) Sposób wyboru sołtysa (podsołtysa) określają regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybór sołtysa i podsołtysa w gromadach podlega zatwierdzeniu starosty powiatowego. Odmowa zatwierdzenia może nastąpić po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego. Jeżeli starosta powiatowy odmówi zatwierdzeniu wyboru sołtysa lub podsołtysa, nastąpi ponowny wybór. Jeżeli ponowny wybór nie uzyska zatwierdzenia, wówczas starosta mianuje po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego sołtysa lub podsołtysa, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia ponownego wyboru. Starosta powiatowy mianuje również sołtysa w przypadku, gdy normalne wybory z jakichkolwiek względów nie mogą dojść do skutku. Organ uchwalający gromady może dokonać wyboru w każdym czasie.

(6) Sołtys i podsołtys przed objęciem urzędowania składają na ręce starosty powiatowego lub jego zastępcy przysięgę, bądź przyrzeczenie w myśl postanowień, zawartych w art. 51.

(7) Do zakresu działania sołtysa należy:

- a) zarządzanie majątkiem i dobrem gromadzkim;
- b) załatwianie bieżących czynności gromady;
- c) reprezentowanie gromady nazewnątrz;
- d) przygotowanie wniosków oraz wykonywanie uchwał organu uchwalającego gromady.

(8) Sołtys jest ponadto organem pomocniczym zarządu gminnego na obszarze gromady, jest podległy służbowo w tym zakresie wójtowi i wykonuje jego polecenia w sprawach administracji publicznej.

(9) Organ uchwalający gromady może przyznać sołtysowi wynagrodzenie z funduszków gromady. Jeżeli gromada nie posiada na ten cel dostatecznych środków finansowych, rada gminna powinna przyznać całkowite lub częściowe wynagrodzenie sołtysowi z funduszków gminy. Najwyższe normy wynagrodzenia sołtysa oraz bliższe w tym zakresie postanowienia określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 21.

(1) Każdy obywatel polski zamieszkały w obrębie gromady i odpowiadający warunkom wybieralności, obowiązany jest przyjąć w gromadzie tej urząd sołtysa lub podsoltysa i sprawować urząd ten do końca kadencji.

(2) Do odmówienia przyjęcia urzędu i złożenia go przed upływem kadencji uprawnione są z mocy ustawy osoby następujące:

- a) kobiety;
- b) duchowni wszystkich wyznań, uznanych przez Państwo;
- c) osoby, które przekroczyły lat 60;
- d) osoby, które piastują urząd publiczny lub sprawują mandat w zarządzie gminnym lub w wydziale powiatowym;
- e) osoby, które sprawowały urząd sołtysa w ciągu poprzedniej kadencji.

(3) Wydział powiatowy zwolni również od obowiązku przyjęcia urzędu sołtysa (podsoltysa) lub zezwoli na złożenie tego urzędu przed upływem kadencji w przypadkach, przewidzianych w art. 6 ust. (5).

(4) W sprawach powyższych stosuje się postanowienia, zawarte w art. 6 ust. (4) i (5).

Art. 22.

Postanowienia art. 7 i 9 stosuje się do radnych gromadzkich, ich zastępców, sołtysów i podsoltysów.

Art. 25.

(1) Wydatki, związane z wykonywaniem swych zadań, pokrywa gromada z dochodów z majątku i dobra gromadzkiego oraz z opłat za korzystanie z zakładów i urzędów gromadzkich.

(2) Przeznaczenie dochodów i opłat, o których mowa w ust. (1), na cele, nie objęte art. 17, może nastąpić jedynie na mocy uchwały organu uchwalającego gromady, zatwierdzonej przez władzę nadzorczą po zasięgnięciu opinii rady gminnej.

(3) W razie braku lub niewystarczalności dochodów i opłat, określonych w ust. (1), do wykonania zadań, o których mowa w art. 17 ust. (2), może rada gminna na wniosek organu uchwalającego gromady pociągnąć do świadczeń w naturze na określone cele publiczne gromady zarówno jej mieszkańców, jak i inne osoby, podlegające na obszarze gromady opodatkowaniu na rzecz gminy wiejskiej. Świadczenia te jednak muszą być zaliczane na poczet ogólnych świadczeń w naturze, wykonywanych na rzecz gminy i nie mogą łącznie z temi świadczeniami przekraczać granicy, którą ustali ustawa o świadczeniach w naturze. Nie dotyczy to wypadków, niecierpiących zwłoki, wywołanych klęskami żywiołowymi lub zjawiskami atmosferycznymi i t. p. W wypadkach tych wójt, względnie sołtys ma prawo pociągnąć do bezpłatnych świadczeń mieszkańców gromady, stosownie do posiadanych przez nich środków pociągowych oraz możliwości dostarczenia robotnika.

(4) Gmina obowiązana jest w granicach rozporządzalnych środków zaspakajać potrzeby gro-

mad, wstawiając na ten cel odpowiednie kwoty w swym budżecie.

(5) Rada gminna może ponadto na wniosek organu uchwalającego gromady w granicach swych uprawnień finansowych pociągnąć do określonych świadczeń podatkowych wszystkie osoby, które na obszarze gromady podlegają tym podatkom na rzecz gminy, z przeznaczeniem tych wpływów zgodnie z wnioskiem gromady.

(6) Uchwała zebrania gromadzkiego w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5), wymaga większości głosów ogólnej liczby osób, uprawnionych do uczestnictwa w zebraniu, uchwała zaś rady gromadzkiej — większości dwóch trzecich głosów ustawowego jej składu. Uchwała rady gminnej w powyższych sprawach podlega zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(7) Przeciw odrzuceniu przez radę gminną wniosku organu uchwalającego gromady w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5) przysługuje organowi temu w ciągu 30 dni po dniu doręczenia sołtysowi uchwały rady gminnej prawo znesienia odwołania do wydziału powiatowego, który rozstrzyga ostatecznie.

(8) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Skarbu bliższych przepisów w sprawach, o których mowa w ust. (3) i (5) oraz przepisów, ustalających wyłączenia od obowiązku ponoszenia świadczeń w naturze (ust. (3)).

(9) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w porozumieniu z Ministrem Skarbu unormować w drodze rozporządzenia zasady gospodarki gromad, które posiadają majątek lub zakłady i inne urządzenia gromadzkie.

Art. 24.

(1) Nadzór państwowy nad działalnością gromad wykonywa wydział powiatowy. Organy gromady działają pod bezpośrednim nadzorem wójta.

(2) Uchwały zebrania i rady gromadzkiej w sprawie zbycia, zamiany, obciążenia i oddania nieruchomości, zakładu i przedsiębiorstwa w dzierżawę (najem) ponad 3 lata, albo udzielenia na nie koncesji ponad ten okres, likwidacji dobra gromadzkiego, uczynienia i przyjęcia darowizny oraz zaciągnięcia zobowiązania ponad kwotę 300 zł. nabierają mocy prawnej po zatwierdzeniu ich przez wydział powiatowy, który przed powzięciem decyzji powinien zasięgnąć opinii właściwej rady gminnej. Władza, powołana do zatwierdzenia uchwały, wyda decyzję w ciągu 60 dni po dniu otrzymania uchwały; w zakresie tym stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 59 z dnia 11 sierpnia 1925 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 106 poz. 884).

(3) Poza przypadkami, przewidzianymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 341) i w poszczególnych ustawach ustrojowych; władza nadzorcza uchyla każdą uchwałę, powziętą nieformalnie albo sprzeczną z obowiązującymi przepisami. Sołtys obowiązany

ny jest wstrzymać wykonanie takiej uchwały i przesłać ją bezzwłocznie wójtowi, który przedkłada ją wraz z opinią zarządu gminnego wydziałowi powiatowemu do decyzji. Soltys z urzędu lub na wezwanie władzy nadzorczej wstrzyma również wykonanie uchwały, która zdaniem jego lub władzy jest niewykonalna lub sprzeczna z interesem gromady; uchwała taka staje się ważną, jeżeli rada gromadzka powoła ją ponownie większością $\frac{2}{3}$ głosów ustawowej liczby jej członków, bądź gdy uczyni to zebranie gromadzkie taką samą większością głosów w obecności więcej, niż połowy ogółu uprawnionych do uczestnictwa w zebraniu.

(4) O każdym posiedzeniu organu uchwalającego gromady i przedmiocie obrad soltys zawiadamia wójta, który w razie, gdy jest obecny, ma prawo przewodniczyć.

(5) W razie stwierdzenia przekroczeń i zaniedbań w wykonywaniu obowiązków służbowych starosta powiatowy ma prawo po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego nakładać na soltysów i podsoltysów następujące kary dyscyplinarne:

- a) upomnienie;
- b) nagana;
- c) grzywna do 50 złotych;
- d) złożenie z urzędu.

Przed nałożeniem kary należy dać obwinionemu możliwość zapoznania się z czynionymi mu zarzutami oraz złożenia wyjaśnień. Ukaranemu służy prawo wniesienia odwołania w ciągu 14 dni za pośrednictwem starosty powiatowego do właściwego wojewdy, który orzeka ostatecznie po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(6) Starosta powiatowy może po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego zawiesić soltysa i podsoltysa w czynnościach służbowych w przypadkach, przewidzianych w art. 71 ust. (1). Soltys przez czas zawieszenia go w czynnościach nie pobiera żadnego wynagrodzenia. W powyższych sprawach stosuje się postanowienia, zawarte w art. 71 ust. (5).

(7) Starosta powiatowy może w przypadkach, przewidzianych w art. 69 ust. (1) lit. a) — c), po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego rozwiązać radę gromadzką; wybory do nowej rady gromadzkiej muszą być zarządzane w przeciągu trzech miesięcy.

(8) W razie rozwiązania rady gromadzkiej pieczę nad majątkiem i dobrem gromadzkim do czasu ukonstytuowania się nowej rady sprawuje soltys pod kontrolą zarządu gminnego, działającego w tym zakresie kolegjalnie. Postanowienie to stosuje się również w razie niemożności ukonstytuowania się rady gromadzkiej lub w wypadku bezczynności zebrania gromadzkiego.

Art. 25.

Ustawa niniejsza nie narusza stosunków prywatno - prawnych, w szczególności praw własności, użytkowania i innych praw rzeczowych, przysługujących bądź pojedynczym mieszkańcom gromad, bądź ich grupom, lub ogółowi członków dotychczasowych gromad.

Przepisy wyborcze do rad gromadzkich i rad gminnych.

Art. 26.

(1) Wybory do rad gromadzkich są powszechne, równe i bezpośrednie. Przy ustalaniu warunków prawa wybierania i wybieralności do rady gromadzkiej mają odpowiednie zastosowanie postanowienia, zawarte w art. 5 i 4 ust. (1).

(2) Obszar gromady może stanowić jeden okręg wyborczy, bądź też dzielić się na odpowiednią ilość okręgów, obejmujących włączone do nich poszczególne domostwa.

(5) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 27.

(1) Jeżeli gromada stanowi jeden okręg wyborczy, wyborów do rady gromadzkiej dokonywa się na zasadach ograniczonego głosowania imiennego i jawnie, a na żądanie $\frac{1}{5}$ liczby wyborców obecnych — tajnie.

(2) Wyborca głosuje wyłącznie na nazwiska uprzednio zgłoszonych kandydatów w ilości $\frac{1}{4}$ liczby mandatów, jaka przypada na daną gromadę.

(5) Za wybranych do rady gromadzkiej uznaje się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów, nie mniejszą jednak od $\frac{1}{10}$ wszystkich głosów ważnych. W razie równości głosów rozstrzyga los.

(4) Jeżeli żaden z kandydatów nie otrzymał co najmniej $\frac{1}{10}$ wszystkich głosów ważnych, albo nie wszystkie mandaty zostały obsadzone w sposób, przewidziany w ust. (5), następuje powtórne głosowanie ściślejsze, przyczem skreśla się z listy kandydatów osoby, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, żeby lista pozostałych kandydatów nie była większa od podwójnej liczby mandatów, pozostałych do obsadzenia. Głosowanie powtórne jest ostateczne i za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów.

(5) Postanowienia ust. (2), (5) i (4) stosuje się również do wyborów zastępców radnych.

(6) Jeżeli w wyniku wyborów pozostanie jeszcze pewna ilość mandatów nieobsadzonych, następują wybory uzupełniające podług zasad, zawartych w ust. (2) — (4).

Art. 28.

(1) O ile obszar gromady dzieli się na okręgi wyborcze, w poszczególnych okręgach wybiera się jednego, bądź dwóch, a najwyżej trzech radnych gromadzkich w zależności od liczby mieszkańców danego okręgu.

(2) Wyborcy w poszczególnych okręgach głosują wyłącznie tylko na nazwiska kandydatów, uprzednio zgłoszonych. W okręgach dwu i trzymandatowych wyborca ma prawo głosować tylko na nazwisko jednego kandydata.

(5) Wyborów dokonywa się na zebraniu wyborczym jawnie, a na żądanie $\frac{1}{5}$ liczby obecnych wyborców tajnie.

(4) Za wybranych do rady gromadzkiej uznaje się tych kandydatów, którzy w danym okręgu otrzymali kolejno największą ilość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los. Pozatem stosuje się odpowiednio postanowienia art. 27 ust. (5) i (4).

(5) Postanowienia ust. (2) — (4) dotyczą również wyboru zastępców radnych gromadzkich.

Art. 29.

(1) Radnych gminnych w gminach wiejskich wybiera gminne kolegium wyborcze, do którego wchodzi:

- a) od gromad, które posiadają rady gromadzkie — ich radni gromadzcy;
- b) od innych gromad — ich delegaci w liczbie od 2 do 10, ustalonej przez starostę powiatowego zależnie od liczby mieszkańców gromady, wybrani na tych samych zasadach, na jakich odbywają się wybory do rady gromadzkiej, a ponadto —
- c) sołtysi i podsoltysi wszystkich gromad.

(2) Starosta powiatowy może podzielić obszar gminy wiejskiej na okręgi wyborcze, określając zależnie od liczby ich mieszkańców przypadającą na każdy okręg ilość mandatów radnych gminnych; na jeden okręg wyborczy nie może jednak przypaść mniej, niż 5 mandatów.

(3) Radnych gminnych w poszczególnych okręgach wyborczych wybierają okręgowe kolegia wyborcze w składzie, o którym mowa w ust. (1) z zastrzeżeniem, że do kolegium wyborczego wchodzi sołtysi, podsoltysi oraz radni gromadzcy i delegaci gromad z obszarów, które położone są w granicach danego okręgu wyborczego.

(4) Wybory radnych gminnych w gminach i okręgowych kolegiach wyborczych są równe i stosunkowe i odbywają się w głosowaniu tajnym na listy kandydatów.

(5) Porządek kolejny wybranych do rady gminnej ustala się według kolejności nazwisk na listach kandydatów; pozostałe osoby, wymienione na tych listach, zapisuje się na listę zastępców radnych.

(6) Radnych gminnych w gminach wiejskich, o których mowa w art. 15 ust. (4), wybiera się na zasadach, na jakich odbywają się wybory do rad gromadzkich.

(7) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 30.

(1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba radnych gminnych zmniejszy się o 20%, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić wybory uzupełniające. Władza obowiązana jest to uczynić, gdy liczba radnych zmniejszy się o 50%, a rada nie będzie rozwiązana w myśl postanowień art. 69 ust. (5).

(2) Wyborów uzupełniających do rady gminnej dokonywają na zasadach art. 29 właściwe gminne, bądź okręgowe kolegia wyborcze, powołane do przeprowadzenia głównych wyborów radnych, w których miejsce wejść mają radni nowo wybrani.

(5) Bliższe przepisy w sprawie wyborów uzupeł-

niających do rady gminnej oraz postanowienia, dotyczące wyborów uzupełniających do rad gromadzkich, wyda w drodze rozporządzeń Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 31.

Zażalenia i protesty wyborcze, wniesione zgodnie z przepisami przeciw wyborom do rady gromadzkiej oraz do organów ustrojowych gminy wiejskiej, rozstrzyga po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego starosta powiatowy, którego decyzje w powyższym zakresie są ostateczne w administracyjnym toku instancji.

Art. 32.

Godność członków organów (komisyj) wyborczych, powołanych przez władze właściwe do przeprowadzenia wyborów do rad gromadzkich i gminnych, jest honorowa; od jej przyjęcia nikt nie może się uchylić bez usprawiedliwionych przyczyn. Do osób, uchylających się od tego obowiązku, stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art 6 ust. (5) — (5). Bliższe przepisy w tym zakresie wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Rozdział 4.

Miasta.

Art. 55.

Rada Ministrów po wysłuchaniu opinii rady miejskiej i wydziału powiatowego może w drodze rozporządzenia znieść miasto, liczące mniej, niż 5.000 mieszkańców, i nadać mu ustrój gminy wiejskiej lub gromady. Zniesienie miasta, liczącego co najmniej 5.000 mieszkańców, może nastąpić tylko w drodze ustawodawczej.

Art. 54.

(1) Liczba radnych wynosi w miastach:

- a) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;
- b) ponad 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;
- c) ponad 10.000 do 25.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;
- d) ponad 25.000 do 40.000 mieszkańców — trzydziestu dwóch;
- e) ponad 40.000 do 60.000 mieszkańców — czterdziestu;
- f) ponad 60.000 do 120.000 mieszkańców — czterdziestu ośmiu;
- g) ponad 120.000 do 180.000 mieszkańców — pięćdziesięciu sześciu;
- h) ponad 180.000 do 250.000 mieszkańców — sześćdziesięciu czterech;
- i) ponad 250.000 mieszkańców — siedemdziesięciu dwóch.

(2) W mieście stoł. Warszawie rada miejska liczy stu radnych.

Art. 55.

(1) Na posiedzeniach rady miejskiej przewodniczy burmistrz (wiceburmistrz), bądź prezydent miasta (wiceprezydent).

(2) Znosi się instytucję odrębnych prezydów rad miejskich. Protokółowanie przebiegu obrad i inne związane z działalnością rady miejskiej czynności biurowe należą do biura zarządu miejskiego.

(3) Burmistrz lub prezydent miasta, przewodnicząc w radzie miejskiej, bierze udział w głosowaniu, jeżeli w myśl dotychczasowych postanowień jest członkiem rady. W razie równości głosów wniosek upada.

(4) W przypadkach, gdy chodzi o wybory członków zarządu miejskiego i komisji rewizyjnej, jak również gdy rada miejska rozpatruje sprawozdania i wnioski komisji rewizyjnej lub podejmuje w zakresie tym uchwały, przewodniczy jeden z radnych, wybierany każdorazowo w tym celu przez radę zwykłą większością głosów.

Art. 56.

(1) Rada miejska może wykluczyć radnego ze swego grona za czyn hańbiący większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ustawowej liczby członków.

(2) Rada miejska może podjąć uchwałę w powyższych sprawach nie inaczej, jak na wniosek powołanej przez siebie komisji, której obowiązkiem jest przeprowadzić dochodzenie, zbadać dokumenty i przesłuchać zainteresowanego radnego.

(3) Przeciw uchwale o wykluczeniu z rady miejskiej zainteresowany radny może w ciągu dni 14 po dniu doręczenia mu uchwały wnieść odwołanie do władzy nadzorczej, która rozstrzyga ostatecznie.

(4) Wykluczenie z grona radnych pociąga za sobą utratę mandatu.

Art. 57.

(1) Zarząd miejski składa się: z burmistrza i wiceburmistrza, bądź prezydenta miasta i jednego lub też stosownie do postanowień ust. (2) większej liczby wiceprezydentów, a ponadto we wszystkich miastach z odpowiedniej liczby ławników.

(2) W miastach, liczących ponad 50.000 mieszkańców, rada miejska może zwykłą większością głosów powziąć uchwałę o powiększeniu ilości stanowisk wiceprezydentów. Liczba wiceprezydentów nie może jednak przekraczać: w mieście stoł. Warszawie pięciu, w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie — trzech, w innych miastach — dwóch, wyjątkowo zaś trzech, jeżeli władza nadzorcza zatwierdzi uchwałę o ustanowieniu urzędu trzeciego wiceprezydenta, uznając, że wymaga tego większy rozwój gospodarki miejskiej oraz stan i znaczna liczba zakładów i przedsiębiorstw.

(3) Liczba ławników stanowi 10% ustawowej liczby radnych i nie może być mniejsza od 5. Ułamki, wypadające przy wyższym obliczeniu, przyjmuje się za jedynek.

(4) Prezydenta miasta i wiceprezydenta (wiceprezydentów), bądź burmistrza i wiceburmistrza wybierają radni w głosowaniu tajnym większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(5) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnym i stosunkowym. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(6) Radny, obejmując stanowisko członka zarządu miejskiego, traci mandat radnego.

Art. 58.

(1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do wydania w okresie lat 5 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, m. st. Warszawy i Wilna odrębnego prawa (statutu) o ustroju miasta.

(2) Prawo o ustroju miasta może uwzględnić odrębności ustrojowe miasta w zakresie spraw następujących:

a) określenie liczby radnych;

b) ustalenie, czy mandat radnego może być łączony z mandatem członka zarządu miejskiego, oraz czy członkowie zarządu wchodzi w skład rady;

c) uregulowanie sprawy przewodnictwa na posiedzeniach rady miejskiej;

d) ustalenie sposobu ukonstytuowania się i organizacji rady miejskiej;

e) ustalenie trybu obradowania rady miejskiej i magistratu oraz ustanowienie kar regulaminowych, zastrzeżonych dla uprawnień przewodniczącego i kolegijum;

f) określenie liczby ławników i wiceprezydentów oraz ustalenie wyższych kwalifikacji naukowych i zawodowych na urząd prezydenta miasta i wiceprezydentów;

g) ustalenie zasad zarządu majątkiem gminnym;

h) uregulowanie innych spraw gminy, co do których ustawa niniejsza nie zawiera wyraźnych postanowień lub do unormowania nie upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych.

(3) Prawo o ustroju miasta może być nadane na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych po zasięgnięciu opinii rady miejskiej danego miasta, bądź też takiej opinii, gdy rada miejska nie nadesła jej w ciągu dni 90 po dniu utrzymania projektu prawa do zaopiniowania. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych może przedstawić z urzędu lub z inicjatywy rady miejskiej. Uprawnienia powyższe przysługują radom miejskim, powołanym na podstawie przepisów wyborczych, zawartych w ustawie niniejszej.

(4) Z dniem wejścia w życie prawa o ustroju miasta tracą moc w odniesieniu do danego miasta te postanowienia ustawy niniejszej, które dotyczą spraw, przez to prawo odmiennie uregulowanych oraz przepisy ustaw szczególnych, sprzeczne z postanowieniami prawa o ustroju miasta.

Przepisy wyborcze do rad miejskich.

Art. 59.

(1) Wybory do rad miejskich są powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i stosunkowe.

(2) Miasto, liczące do 5.000 mieszkańców, może stanowić jeden okręg wyborczy, bądź też dzielić się na odpowiednią ilość okręgów. Obszar miast, liczących ponad 5.000 mieszkańców, rządowe władze administracji ogólnej podzielią na odpowiednią ilość okręgów wyborczych i ustalą dla każdego okręgu w zależności od liczby jego mieszkańców ilość przypadających nań mandatów radnych. Na poszczególny okręg wyborczy nie może przypadać mniej, niż trzy mandaty. Okręg wyborczy dzieli się w miarę potrzeby na obwody głosowania.

(3) Radnych wybiera się w poszczególnym okręgu wyborczym w głosowaniu imiennem na nazwiska kandydatów, umieszczone na listach, należących zgłoszonych. Liczba kandydatów na poszczególnych listach nie może przekraczać trzykrotnej ilości mandatów radnych, przypadających na dany okręg wyborczy.

(4) Głosowanie odbywa się w niedzielę lub w dzień świąteczny.

(5) Każdy wyborca rozporządza tylu głosami, ilu radnych wybiera się w danym okręgu wyborczym. Wyborca ma prawo każdy pojedynczy swój głos oddać poszczególnym kandydatom danej listy i może w tym celu zamieścić na karcie do głosowania pełną liczbę kandydatów, przypadających na dany okręg wyborczy. Wyborca ma prawo również część lub wszystkie rozporządzone swe głosy przeznaczyć na korzyść jednego i tego samego kandydata. Wyborca może głosować wyłącznie tylko na kandydatów, których nazwiska umieszczone są na jednej liście kandydatów.

(6) Podział mandatów pomiędzy listy kandydatów uskutecznia się w sposób następujący: ogólną ilość ważnych kart do głosowania, złożonych w danym okręgu wyborczym na poszczególne listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 i t. d. aż do chwili, gdy w ten sposób da się uszeregować tyle kolejno największych liczb (ilorazów), ile jest mandatów w okręgu do podziału. Poszczególniej liście kandydatów przyznaje się tyle mandatów, ile liczb (ilorazów) przypada na nią z pośród ustalonego w powyższy sposób ich szeregu. O przyznaniu mandatu jednej z dwóch lub więcej list, wykazujących jednakowe ilorazy końcowe, rozstrzyga los.

(7) O pierwszeństwie i kolejności wyboru do rady miejskiej poszczególnych kandydatów na danej liście w danym okręgu wyborczym decyduje kolejna względna większość głosów, ważnie oddanych w tymże okręgu na kandydatów danej listy. W razie oddania jednakowej ilości głosów na dwóch lub więcej kandydatów, pierwszeństwo do uzyskania mandatu przysługuje kandydatowi, umieszczonego na pierwszym miejscu listy, o pierwszeństwie zaś pomiędzy innymi kandydatami rozstrzyga w takim przypadku los. Gdy na listę przypada więcej niż jeden mandat, kandydat zaś umieszczony na pierwszym miejscu tej listy

w myśl powyższych zasad nie uzyskalby mandatu, wówczas należy zaliczyć dodatkowo na korzyść tego kandydata, otrzymaną przez innych kandydatów nadwyżkę głosów ponad liczbę ilorazu (ilorazu wyborczego listy), jaki wypada z podzielenia ogólnej ilości głosów, ważnie oddanych na daną listę, przez przypadającą na nią ilość mandatów.

(8) Jeżeli liczba kandydatów, na którą głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości przyznanej tej liście mandatów, wówczas pozostałe mandaty przypadają innym kandydatom w kolejności, przewidzianej na liście.

(9) Za zastępców radnych w poszczególnych okręgach będą uważani ci kandydaci z danej listy, którzy w liczbie, odpowiadającej ilości przypadających na nią mandatów, otrzymali z kolei największe ilości głosów. Postanowienie ustępu poprzedniego ma tu analogiczne zastosowanie.

Art. 40.

(1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba radnych zmniejszy się o 20%, rządowa władza administracji ogólnej może zarządzić wybory uzupełniające. Władza obowiązana jest to uczynić, gdy liczba radnych zmniejszy się o 50%, rada zaś nie będzie rozwiązana w myśl art. 69 ust. (5).

(2) W celu przeprowadzenia wyborów uzupełniających do rady miejskiej podział miasta na okręgi wyborcze, ustalone w myśl art. 59 ust. (2), może być utrzymany lub zmieniony, zależnie od zmiany liczby mieszkańców. Jeżeliby jednak na poszczególne okręgi wyborcze, ustalone na zasadzie art. 59 (2), miało przypadać mniej niż trzy mandaty, wówczas okręgi takie powinny być włączone do sąsiednich lub połączone we wspólne okręgi w ten sposób, ażeby w poszczególnym okręgu wyborczym odbywały się wybory uzupełniające co najmniej trzech radnych.

Art. 41.

(1) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia regulaminów wyborczych, zawierających szczegółowe przepisy wyborcze do rad miejskich oraz bliższe postanowienia w sprawie wyborów uzupełniających do tych rad.

(2) Przy wyborach głównych i uzupełniających do rad gmin miejskich stosuje się odpowiednio postanowienia art. 52.

Art. 42.

Zażalenia i protesty wyborcze, wniesione zgodnie z przepisami przeciw wyborom do rady miejskiej lub zarządu rozstrzygają: w odniesieniu do miast niewydziałonych z powiatowego związku samorządowego — starosta powiatowy po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego, w odniesieniu do miast wydziałonych — wojewoda po wysłuchaniu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w odniesieniu zaś do miasta st. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Decyzje powyższych władz są ostateczne w administracyjnym toku instancji.

Rozdział 5.

Zakres działania organów ustrojowych w gminach wiejskich i w miastach.

(1) Do zakresu działania rady gminy (art. 1 ust. 5) należy powołanie organu zarządzającego i kontrola nad jego działalnością oraz stanowienie norm i zasad, dotyczących zarządu sprawami gminy i jej gospodarki, a w szczególności:

- a) stanowienie o dobrowolnym podejmowaniu zadań o charakterze publicznym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu postanowienia ustaw szczególnych, oraz jeżeli te nie są zastrzeżone innym związkom publiczno-prawnym;
- b) wybór członków zarządu gminy oraz członków komisyj;
- c) uchwalanie regulaminów obrad rady i jej komisyj;
- d) ustanawianie rodzaju i ilości stanowisk służbowych oraz wysokości przywiązanych do nich uposażeń;
- e) ustanawianie norm wynagrodzenia, względnie odszkodowania dla członków zarządu gminy oraz norm, dotyczących diet i kosztów podróży;
- f) uchwalanie przepisów o obowiązkach i prawach funkcjonariuszów gminnych, tudzież ustanawianie dla nich przepisów dyscyplinarnych (miejscowy statut służbowy);
- g) uchwalanie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym dla zawodowych członków zarządu gminy oraz dla funkcjonariuszów gminnych, tudzież pozostałych po nich wdów i sierot;
- h) uchwalanie statutów miejscowych (miejscowych przepisów prawnych), jeżeli w myśl obowiązujących przepisów prawo takiej gminy przysługuje;
- i) podejmowanie uchwał w sprawach: nabycia, zamiany, zbycia i oddania w zastaw praw i nieruchomości, hipotecznego obciążenia i oddania w dzierżawę (najem) na okres ponad 6 lat wszelkich nieruchomości oraz zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również udzielanie na nie koncesyj ponad powyższy okres;
- j) podejmowanie uchwał w sprawach: uczynienia lub przyjęcia darowizny i zapisu oraz ustanowienia bądź objęcia zarządu fundacji;
- k) stanowienie o założeniu, przekształceniu i zwinięciu urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych oraz o wnoszeniu, przekształceniu i znoszeniu wszelkich budowli kosztem gminy;
- l) podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia przez gminę poręki finansowej oraz zaciągnięcia pożyczki długoterminowej, jak również w sprawie upoważnienia zarządu gminy do zaciągania pożyczek krótkoterminowych na czasowe zasilenie funduszy kasowych w granicach zasad, warunków i wysokości, określonych przez radę;

- m) uchwalenie preliminarza budżetowego gminy;
 - n) ustanawianie zasad lokaty kapitałów oraz zasad zarządu i użytkowania majątku i dobra gminnego, jak również wszelkich urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych;
 - o) uchwalanie danin komunalnych, stanowienie o obowiązku innych świadczeń na cele gminy oraz ustalanie sposobu poboru tych danin i świadczeń;
 - p) podejmowanie uchwał w sprawie ustalenia i zmiany samodzielnie, ulic i placów oraz w sprawie wznoszenia pomników na placach publicznych;
 - r) ustalanie zasad postępowania przy oddawaniu i przyjmowaniu robót i dostaw oraz ustanawianie norm postępowania w sprawach przetargów publicznych przy sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nieruchomości i ruchomości gminnych;
 - s) podejmowanie uchwał w sprawie umarzania należności, przypadających gminie z tytułów prywatno-prawnych;
 - t) kontrola nad działalnością zarządu gminy, w szczególności zatwierdzanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz rocznych zamknięć i bilansów zakładów, tudzież przedsiębiorstw gminnych z wyjątkiem spraw, o których mowa w art. 48;
 - u) uchwalanie wniosków oraz wydawanie opinii w sprawie zmiany granic gminy;
 - w) wydawanie opinii w sprawach potrzeb gminy oraz uchwalanie w tym zakresie petycji;
 - y) nadawanie obywatelstwa honorowego gminy;
 - z) inne sprawy, przewidziane obowiązującymi przepisami i ustawą niniejszą, jeżeli nie mają charakteru czynności zarządzających i wykonawczych.
- (2) Uchyła się wszelkie przepisy, przewidujące sprawowanie przez radę gminy czynności zarządzających i wykonawczych.

Art. 44.

(1) Zarząd gminy działa kolegialnie w sprawach następujących:

- a) przygotowanie wszystkich spraw, w których stanowi rada gminy;
- b) ustalanie planu wykonania budżetu;
- c) uchwalanie regulaminów dla siebie oraz udzielanie na żądanie przełożonego gminy opinii o regulaminach i instrukcjach dla urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych;
- d) decydowanie o zaciągnięciu pożyczki krótkoterminowej na czasowe zasilenie funduszy kasowych zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy;
- e) ustanawianie opłat za korzystanie z urzędów i zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również ustalanie opłat administracyjnych i taks za korzystanie w obrębie gminy z własnych publicznych środków lokomocji;
- f) umarzanie należności, przypadających gminie z tytułów publiczno-prawnych, gdy ściąg-

- gnięcie danej należności staje się niemożliwe, albo upoważnienie przełożonego gminy do wydawania w tym zakresie decyzji;
- g) decydowanie w sprawie oddania w dzierżawę (najem) na okres nie przekraczający 6 lat nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również udzielenia na okres nie dłuższy koncesji na te zakłady i przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy;
- h) ustalanie sposobu wykonania uchwał rady gminy w sprawie wzniesienia budowli oraz założenia, reorganizacji lub zwinienia zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również w sprawie innych ważniejszych inwestycji;
- i) rozpatrywanie i zatwierdzanie ofert, składanych przy wszelkich przetargach publicznych w myśl zasad, ustalonych przez radę gminy;
- j) decydowanie o wszczęciu i odstąpieniu od sporu sądowego oraz ustalenie warunków układu pojednawczego w sprawach prywatno-prawnych oraz w tych publiczno-prawnych, w których na zawarcie takich układów zezwalają przepisy ustaw;
- k) decydowanie o dokonaniu wydatku, nie przewidzianego w budżecie, bądź też uwzględnionego w niedostatecznej wysokości w przypadkach, gdy obowiązujące przepisy uprawniają zarząd do takiej decyzji;
- l) inne sprawy, zastrzeżone do kolegjalnego decydowania w myśl postanowień ustawy niniejszej.
- (2) Przełożony gminy może w sprawach, wymagających jego decyzji, zasięgnąć opinii kolegjum zarządu.
- (3) Każdy członek zarządu gminy ma prawo informować się u przełożonego gminy i na posiedzeniach zarządu żądać wyjaśnień w sprawach, dotyczących gospodarki gminnej, jak również stawiać wnioski w zakresie, przewidzianym w ust. (1) niniejszego artykułu.
- (4) Kolegium członków zarządu miejskiego, powołane do decydowania w sprawach, o których mowa w ust. (1), nosi nazwę magistratu.
- (5) Członkami kolegium zarządu gminnego są: wójt, podwójci oraz ławnicy. Członkami magistratu są: burmistrz i wiceburmistrz bądź prezydent miasta i wiceprezydent (wiceprezydenci), oraz ławnicy. Kolegium obraduje pod przewodnictwem przełożonego gminy lub jego zastępcy. Do powzięcia uchwał niezbędna jest obecność więcej niż połowy ustawowej liczby członków. Uchwały zapadają większością głosów obecnych. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu i głos jego rozstrzyga w razie równości głosów.

Art. 45.

(1) Rada gminy może powoływać stałe, czasowe albo do poszczególnych spraw komisje z pośród członków rady i w miarę potrzeby z pośród mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieral-

ności do rady. Komisje mogą powoływać ze swego składu podkomisje. Rada gminy może przekazać komisji rozpatrywanie i opinowanie różnych spraw, dotyczących administracji i gospodarki gminnej, przygotowywanie wniosków na radę, jak również decydowanie w zastępstwie rady w poszczególnych sprawach, wymagających jej uchwały. Komisje, działające na prawach rady gminy, mogą składać się jedynie z radnych.

(2) Zarząd gminy, działając kolegjalnie, może powoływać komisje z pośród swych członków z udziałem radnych, a w razie potrzeby również z udziałem mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady. Komisje te mogą być powoływane wyłącznie do udzielania opinii i przygotowywania wniosków w sprawach administracji i gospodarki gminnej, wymagających uchwały zarządu lub decyzji przełożonych gminy.

(3) Przewodnictwo w komisjach, powołanych w myśl ust. (1) lub (2), należy do przełożonego gminy lub powołanego przez niego członka zarządu.

(4) Postanowienia niniejszego artykułu nie dotyczą komisji rewizyjnych (art. 62).

Art. 46.

(1) Zarząd gminy poza sprawami, zastrzeżonymi w myśl ustawy niniejszej kolegjalnemu załatwianiu, działa jednoosobowo. W tym zakresie wójt, burmistrz i prezydent miasta działają samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością, przy pomocy innych członków zarządu i funkcjonariuszów gminnych.

(2) Wójt, burmistrz i prezydent miasta są przełożonymi gminy i kierownikami całej administracji i gospodarki gminnej.

(3) Przełożony gminy jest zwierzchnikiem zawodowych członków zarządu gminy i pracowników gminnych oraz sprawuje nadzór nad czynnościami niezawodowych członków zarządu.

(4) Prawo i obowiązek reprezentowania gminy należy wyłącznie do przełożonego gminy.

(5) Zarząd gminy działa nazwęnatrz wyłącznie tylko przez przełożonego gminy.

(6) Korespondencje i wszelkie dokumenty urzędowe zarządu gminy podpisuje przełożony gminy. Przełożony gminy może upoważnić do podpisywania w swoim zastępstwie ściśle określonej kategorii pism i dokumentów urzędowych swego zastępcę lub swych zastępców oraz poszczególnych urzędników gminnych. Dokumenty, przez które gmina zaciąga zobowiązanie, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią zarządu gminy oraz własnoręcznym podpisem przełożonego gminy i jednego z członków zarządu. W przypadku, gdy mandaty członków zarządu gminy uległy zawieszeniu lub wygaśnięciu, dokumenty powyższe w miejsce członka zarządu gminy podpisuje właściwy urzędnik gminny.

Art. 47.

(1) Wszelkie dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych gminy, nieobjęte postanowie-

niami art. 43 i 44, przechodzą na przelożonych gminy, działających w myśl art. 46 ust. (1).

(2) W wypadkach niecierpiących zwłoki dla uniknięcia szkody, jakiej mógłby doznać interes Państwa lub gminy, przelożony gminy obowiązany jest wydać decyzję w zastępstwie kolegijum zarządu, powinien jednak bezwzględnie zwołać posiedzenie zarządu celem przedstawienia mu wydanej decyzji do zatwierdzenia.

Art. 48.

Przelożeni gminy załatwiają jednocześnie i pod osobistą odpowiedzialnością wszelkie czynności organów ustrojowych gminy, działających, jako organa wykonawcze władz rządowych, bądź jako władze administracji ogólnej.

Rozdział 6.

Zawodowi i niezawodowi członkowie organów zarządzających w gminach wiejskich i miastach.

Art. 49.

(1) Na urząd przelożonego gminy wiejskiej może być powołany wójt niezawodowy lub zawodowy. Powołanie zawodowego wójta może nastąpić na podstawie uchwały rady gminnej po zatwierdzeniu uchwały tej przez władzę nadzorczą. Na stanowiska wójtów zawodowych mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają odpowiednie kwalifikacje, które określi Minister Spraw Wewnętrznych.

(2) Na urząd przelożonych gminy i ich zastępców w miastach, wydzielonych z powiatowego związku samorządowego mogą być powoływani tylko zawodowi prezydenci miast i zawodowi wiceprezydenci. Na urząd przelożonego gminy w miastach niewydzielonych z powiatowego związku samorządowego mogą być powoływani zarówno niezawodowi, jak i zawodowi burmistrzowie, na stanowisko zaś zastępcy przelożonego gminy w tych miastach — z reguły wiceburmistrzowie niezawodowi, w miastach jednak, liczących powyżej 15.000 mieszkańców, mogą być powoływani wiceburmistrzowie zawodowi.

(3) Powołanie zawodowego burmistrza, a także zawodowego wiceburmistrza na urząd przelożonego gminy, bądź też jego zastępcy stosownie do postanowień ustępu poprzedniego może nastąpić na podstawie uchwały rady miejskiej po zatwierdzeniu uchwały tej przez władzę nadzorczą.

(4) Wojewoda przw. współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, może ustanowić obowiązek powołania zawodowego burmistrza w mieście niewydzielonym z powiatowego związku samorządowego, jeżeli wymagać tego będzie rozwój gospodarki miejskiej oraz stan zakładów i przedsiębiorstw miejskich i gospodarka ta wymagać będzie przeto fachowego i ciągłego kierownictwa.

(5) Na urząd prezydentów miast i wiceprezydentów oraz zawodowych burmistrzów i wicebur-

mistrzów mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają wykształcenie conajmniej w takim zakresie, jaki uprawnia w myśl art. 52 ustawy z dn. 11 marca 1952 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 58, poz. 589) do odbywania studiów w szkołach wyższych, oraz wykazą się conajmniej trzyletnią pracą w charakterze członka zarządu miejskiego lub na samodzielnym stanowisku w administracji samorządu terytorjalnego, bądź też na stanowisku urzędnika państwowego I kategorii we władzach administracji ogólnej.

(6) Na urząd burmistrzów w miastach, liczących ponad 5.000 mieszkańców, mogą być powoływane tylko osoby, które obok ogólnych warunków wybieralności (art. 4) posiadają wykształcenie w zakresie gimnazjum lub szkoły zawodowej typu gimnazjalnego w myśl art. 21 i 29 ustawy z dnia 11 marca 1952 r. o ustroju szkolnictwa, albo mają wykształcenie podług zasad, obowiązujących przed wejściem w życie powyższej ustawy w zakresie sześciu klas szkoły średniej ogólnokształcącej, bądź równorzędne wykształcenie zawodowe.

(7) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) w stosunku do miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych oraz Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do miast wydzielonych, władni są zwolnić kandydata na jeden z urzędów, o których mowa w ust. (5) i (6), od wymaganego cenzusu wykształcenia bądź także od wykazania się uprzednią praktyką. Zwolnienie takie może być bezwarunkowe lub udzielone pod warunkiem odbycia przez osobę wybraną na stanowisku przelożonego gminy względnie jego zastępcy rocznego okresu próbnego.

(8) Podwójci oraz ławnicy we wszystkich gminach wiejskich i miastach mają charakter niezawodowych członków zarządu gminy.

Art. 50.

(1) Wybór niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów w miastach, będących siedzibą powiatowych władz administracji ogólnej, podlega zatwierdzeniu właściwego wojewody; wybór niezawodowych burmistrzów i wiceburmistrzów we wszystkich innych miastach oraz wybór niezawodowych wójtów i podwójców wymaga zatwierdzenia właściwego starosty powiatowego.

(2) Wybór zawodowych wójtów, burmistrzów i wiceburmistrzów podlega zatwierdzeniu właściwego wojewody, wybór zaś prezydentów miast i wiceprezydentów — zatwierdzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych. Wybór prezydenta miasta stoł. Warszawy wymaga zatwierdzenia przez Radę Ministrów.

(3) Zatwierdzenie wyboru osób, zwolnionych od wymaganego cenzusu wykształcenia lub wykazania się uprzednią praktyką pod warunkiem odbycia okresu próbnego (art. 49 ust. 7), może być uzależnione od pomyślnego złożenia przez osobę wybraną egzaminu praktycznego. Odmówienie za-

twierdzenia wyboru w okresie próbnym może nastąpić każdej chwili i powoduje wygaśnięcie mandatu ze skutkami przewidzianymi w art. 55 ust. (9).

(4) Jeżeli radni nie dokonali wyboru przełożonego gminy lub jego zastępcy, bądź zwlekają z wyborem, właściwa władza nakazuje dokonanie go w oznaczonym terminie conajmniej dwutygodniowym, gdy zaś i w tym terminie wybór nie doszedł do skutku, władza, powołana do zatwierdzenia wyboru, obsadza wakujące stanowisko przez tymczasowego przełożonego gminy lub tymczasowego zastępcę przełożonego gminy, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia wyboru. Rada gminy może dokonać wyboru w każdym czasie.

(5) Jeżeli władza odmówiła zatwierdzenia wyborów przełożonego gminy lub jego zastępcy, następują nowe wybory, które wymagają zatwierdzenia władz bezpośrednio wyższych: jeżeli jednak zatwierdzenia pierwszych wyborów odmówił Minister Spraw Wewnętrznych, bądź Rada Ministrów, wybory następne podlegają zatwierdzeniu władz tych samych. Jeżeli ponowny wybór przełożonego gminy lub jego zastępcy nie doszedł do skutku w terminie oznaczonym lub nie uzyskał zatwierdzenia, władza powołana do zatwierdzenia pierwszych wyborów ustanawia tymczasowego przełożonego gminy lub tymczasowego zastępcę przełożonego gminy, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia ponownego wyboru. Rada gminy może dokonać wyboru w każdym czasie.

(6) Starosta powiatowy może wydać decyzję odmowną po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, wojewoda zaś — opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

(7) O ile radni w ciągu roku od dnia powołania tymczasowego przełożonego gminy lub jego zastępcy w myśl postanowień ustępu poprzedniego nie dokonali wyboru albo wybrali kandydata, który nie uzyskał zatwierdzenia, rada gminy winna być rozwiązana. Wybory do nowej rady powinny się odbyć w ciągu następnych trzech miesięcy.

(8) Sprawę uposażenia tymczasowych przełożonych gminy i zastępców, powołanych w trybie ust. (4) i (5), reguluje art. 74.

(9) W sprawach, o których mowa w niniejszym artykule, z wyjątkiem spraw, uregulowanych w ust. (6), starosta powiatowy i wojewoda wydają decyzje po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, względnie wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

Art. 51.

Przełożeni gminy i ich zastępcy składają na ręce władzy, powołanej do ich zatwierdzenia, albo na ręce jej przedstawiciela przysięgę, że wiernie przestrzegać będą ustaw i sumiennie wypełniać obowiązki służbowe. Osoby, którym ich religija nie pozwala na składanie przysięgi, oraz osoby, nie należące do żadnego prawnie uznanego wyznania, składają przyrzeczenie. Rotę przysięgi i przyrzeczenia ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 52.

(1) Czynności służbowe zawodowych członków zarządu gminy powinny stanowić ich główne zajęcie. W szczególności zawodowi członkowie zarządu gminy nie mogą oddawać się poza urzędem płatnym zajęciom, których wykonywanie pozostawałoby w sprzeczności, bądź przeszkadzałoby w wykonywaniu obowiązków służbowych, albo mogłoby wywołać uzasadnione podejrzenie o stronniczość lub interesowność. Wydawanie w tych sprawach decyzji należy w stosunku do przełożonych gmin do władzy nadzorczej, w stosunku zaś do pozostałych zawodowych członków zarządu — do przełożonego gminy.

(2) Podwójci, wiceburmistrz i wiceprezydent są zastępcami i pomocnikami przełożonego gminy, wchodzi zaś we wszystkie jego prawa i obowiązki tylko w razie nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego czynności służbowych.

(3) W miastach, w których w myśl art. 57 ust (2) jest więcej niż jeden wiceprezydent, wszyscy wiceprezydenci są pomocnikami prezydenta miasta i zastępują go w zakresie przez niego ustalonym. Jeden z nich zastępuje prezydenta miasta w czasie nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego czynności służbowych. Do zastępcy ma zastosowanie w tym czasie postanowienia ust (2) niniejszego artykułu.

(4) Praca ławników ogranicza się do udziału w posiedzeniach kolegium zarządu gminy oraz w posiedzeniach komisji, wyłonionych przez zarząd lub radę gminy, a ponadto do opracowywania i referowania na posiedzeniach zarządu na zlecenie przełożonego gminy poszczególnych spraw bieżących. Postanowienie to nie wyklucza większego dobrowolnego udziału ławników w pracach bieżących zarządu z zastrzeżeniem, że wszelkie prace w tym zakresie są honorowe (art. 55).

Art. 53.

(1) Tytułem wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych przełożony gminy oraz każdy zawodowy wiceburmistrz i wiceprezydent pobierają przez czas sprawowania mandatu stałe uposażenie z funduszu gminy według norm określonych w obowiązujących przepisach i uchwałach rady gminy.

(2) Wysokość uposażenia wójtów ustala wydział powiatowy po wysłuchaniu opinii rady gminnej w granicach obowiązujących przepisów.

(3) Innym członkom zarządu gminy, nie wymienionym w ust. (1), można w okresie piastowania mandatu przyznać jedynie diety za udział w posiedzeniach kolegium zarządu albo odszkodowanie z tytułu wykonywanej pracy w poszczególnych przypadkach, odpowiadające jej rodzajowi i ilości czasu, poświęconego gminie, tylko wówczas, gdy osoby te wskutek udziału w pracach zarządu gminy ponoszą znaczny uszczerbek w zarobkach w swoim zawodzie.

(4) Zawodowym członkom zarządu gminy oraz pozostałym po nich wdowom i sierotom przysługują

ją prawa do zaopatrzenia emerytalnego (pensji wdowej i sieroczej) i do odprawy z funduszków emerytalnych w wymiarze i na zasadach, dotyczących pracowników gminy.

(5) Jeżeli gmina nie uregulowała we własnym zakresie sprawy zaopatrzenia emerytalnego swoich pracowników, wówczas prawa emerytalne zawodowego członka zarządu gminy, jak również na wypadek jego śmierci prawa wdowy i sierot po nim powinny być przed dokonaniem wyboru określone odrębną uchwałą rady gminy, która uzyskuje moc prawną po zatwierdzeniu jej przez właściwego wojewodę przy współdziałaniu z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), a w stosunku do miasta stoł. Warszawy przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(6) Zaopatrzenie emerytalne dla zawodowego członka zarządu gminy nie może być mniejsze od norm następujących: po wysłużeniu w danej gminie 10 lat — trwałe zaopatrzenie emerytalne w wysokości co najmniej 55% ostatnio pobieranego z funduszków gminy uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego pracowników samorządowych; za każdy następny rok służby na stanowisku zawodowego członka zarządu tej samej gminy aż do chwili wysłużenia pełnych 15 lat służby — 2,4%, za każdy zaś dalszy jej rok — 2,8% powyższego uposażenia. Zaopatrzenie emerytalne nie może w żadnym razie przekraczać 92% uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru emerytury. Na podstawie uchwały rady gminy mogą być zawodowemu członkowi zarządu gminy zaliczone do wysługi emerytalnej lata pracy w innych związkach samorządowych lub innej służbie publicznej, o ile za lata powyższej pracy nie przysługuje prawo do osobnego wymiaru emerytury.

(7) Zawodowym członkom zarządu gminy potrąca się z wynagrodzenia służbowego przez cały czas sprawowania mandatu składkę emerytalną w wysokości, dotyczącej pracowników danej gminy, w przypadku zaś, przewidzianym w ust. (5), według norm, zawartych w ustawie z dnia 11 grudnia 1925 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1951 r. Nr. 42, poz. 580).

(8) Prawa, przewidziane w ust. (4), (5) i (6), nie mogą doznać uszczuplenia w przypadkach, gdy osoby, o których mowa w tych ustępach, nie zostaną wybrane lub nie zostaną zatwierdzone na następną dziesięcioletnią kadencję. Jeżeli jednak osoby te odmówią przyjęcia wyboru bez uzasadnionej przyczyny, gmina może zastąpić stałe zaopatrzenie emerytalne przez jednorazową odprawę w wysokości równej uposażeniu miesięcznemu, pomnożonemu przez ilość lat, przesłużonych w tej gminie. Za przyczyny, uzasadniające odmowę przyjęcia wyboru uważać należy jedynie: urzędowo stwierdzoną niezdolność do służby; przekroczony 60 rok życia oraz sprawowanie mandatu płatnego członka zarządu gminy co najmniej przez lat 20. Jeżeli osoby te odmówiły przyjęcia wyboru z powodu objęcia jakiegokolwiek stanowi-

ska publicznego, do którego jest przywiązane stałe wynagrodzenie i na stanowisku tem nie będzie im zaliczony do wysługi emerytalnej czas służby w samorządzie, wówczas nie tracą one praw do zaopatrzenia emerytalnego w gminie, lecz ulega ono zawieszeniu na czas zajmowania tego stanowiska; gdy jednak osoby te nie obejmą takiego stanowiska w ciągu trzech miesięcy od dnia wyboru, wówczas odmowę przyjęcia mandatu uważa się za nieuzasadnioną.

(9) Zawodowi członkowie organów zarządzających, zwolnieni z zajmowanych stanowisk w okresie służby próbnej (art. 50 ust. 5), nie nabywają prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, natomiast uzyskują prawo do jednorazowej odprawy z funduszków danego związku samorządowego w wysokości trzymiesięcznego uposażenia służbowego, jeżeli nie wracają na poprzednio zajmowane stanowiska.

(10) Do osób, pobierających zaopatrzenie emerytalne w myśl postanowień niniejszego artykułu, stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 25 ustawy z dnia 11 grudnia 1925 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1951 r. Nr. 42, poz. 580)

R o z d z i a ł 7.

Gmina uzdrowiskoma o charakterze użyteczności publicznej.

Art. 54.

(1) Upoważnia się Radę Ministrów do znoszenia w drodze rozporządzenia komisji uzdrowiskowych i wydziałów wykonawczych w uzdrowiskach, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej.

(2) W przypadkach, przewidzianych w ust. (1), uprawnienia i zobowiązania funduszu kuracyjnego przechodzą na gminę, uprawnienia zaś komisji uzdrowiskowej i wydziału wykonawczego — na odpowiednie organa ustrojowe gminy, których zakres działania w sprawach uzdrowiskowych ustala Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

Art. 55.

W każdej gminie uzdrowiskowej po zastosowaniu do niej postanowienia, zawartego w art. 54 ust. (1), na czele zarządu może stać tylko zawodowy prełożony gminy. W gminach miejskich wojewoda przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym może ustanowić obowiązek powołania również zawodowego wiceburmistrza.

(2) W gminach, będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej, wybory wszystkich członków zarządu gminy podlegają zatwierdzeniu właściwego wojewody; w sprawach tych stosuje się postanowienia, zawarte w art. 50.

(5) We wszystkich sprawach, dotyczących samorządu gminy i uzdrowiska, nadzór nad gminami uzdrowiskowymi po zastosowaniu do nich art. 54 ust. (1) sprawują właściwi terytorjalnie wojewodowie z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nimi wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich). Niektóre uprawnienia wojewodów w powyższym zakresie Minister Spraw Wewnętrznych może przekazać właściwym wydziałom powiatowym, wydając zarządzenia takie w sprawach, przejętych przez gminę po funduszu kuracyjnym, komisji uzdrowiskowej i wydziale wykonawczym (art. 54 ust. 2) w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej.

Rozdział 8.

Powiatowe związki samorządowe.

Art. 56.

Członkami rady powiatowej są radni i członkowie wydziału powiatowego.

Art. 57.

(1) Do rady powiatowej wybierają radnych kolegia wyborcze, złożone z radnych i członków zarządów gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, przy czym poszczególne kolegia wyborcze mogą obejmować wyborców z dwóch i więcej gmin.

(2) Kolegia wyborcze, o których mowa w ustępie poprzedzającym, pod przewodnictwem prełożonego gminy wybierają: we wszystkich gminach wiejskich, jak również w miastach, liczących do 10.000 mieszkańców — dwóch radnych; w miastach, liczących powyżej 10.000 do 15.000 mieszkańców — trzech; w miastach, liczących ponad 15.000 do 20.000 mieszkańców — czterech; w miastach zaś liczących powyżej 20.000 mieszkańców — pięciu radnych.

(3) W razie złożenia lub utraty mandatu przez radnego muszą być zarządzone wybory uzupełniające, których dokonywa właściwe kolegium wyborcze. Postanowienie to dotyczy również przypadków, gdy kolegium wyborcze jednej z gmin zostanie odnowione na skutek rozwiązania lub zakończenia kadencji.

(4) Wybory do rad powiatowych są jawne, a na żądanie 1/5 obecnych członków kolegium wyborczego — tajne. Jeżeli kolegium wyborcze wybiera dwóch radnych, każdy wyborca głosuje na jednego z kandydatów, uprzednio zgłoszonych, za wybranych zaś uznaje się tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów. Jeżeli na kolegium wyborcze przypada więcej niż dwa mandaty, wybory do rady powiatowej są stosunkowe.

(5) Członków wydziału powiatowego wybiera rada powiatowa w głosowaniu tajnym i stosunkowym.

(6) Regulaminy wyborcze wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 58.

Przepisy art. 42, dotyczące miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, stosuje się do rad i wydziałów powiatowych.

Art. 59.

(1) Przewodniczący wydziału powiatowego i jego urzędowy zastępca (zastępca starosty powiatowego) pobierają z funduszy powiatowego związku samorządowego stały dodatek pieniężny, który stanowi dla przewodniczącego wydziału powiatowego 100%, dla jego zastępcy 25% uposażenia, pobieranego ze Skarbu Państwa.

Wysokość powyższych dodatków pieniężnych może Minister Spraw Wewnętrznych czasowo obniżyć na obszarze całego Państwa lub poszczególnych województw w miarę uznania, że wymaga tego stan finansowy tych powiatowych związków samorządowych.

(2) Jeżeli powiatowy związek samorządowy dostarcza przewodniczącemu wydziału powiatowego lub jego zastępcy mieszkania w naturze, ma ono charakter mieszkania służbowego i stosuje się do niego odpowiednio przepisy art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 września 1926 r., zmieniające niektóre postanowienia ustawy z dnia 9 października 1925 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 95, poz. 540). Za mieszkanie takie płaci Skarb Państwa powiatowemu związkowi samorządowemu czynsz w wysokości dodatku mieszkaniowego starosty powiatowego, bądź jego zastępcy, którym dodatek ten w takich razach nie przysługuje.

(3) Jeżeli przewodniczący wydziału powiatowego lub jego zastępca otrzymuje od powiatowego związku samorządowego poza mieszkaniem inne świadczenia w naturze, wówczas z wynagrodzenia, o którym mowa w ust. (1), potrąca się wartość takich świadczeń, obliczoną według norm, ustalonych przez wojewodę po wysłuchaniu opinii wydziału wojewódzkiego. Wartość świadczeń w naturze nie może przekraczać wysokości dodatku pieniężnego, określonego w ust. (1).

(4) Wymieniony w ust. (1) dodatek samorządowy wypłacają przewodniczącym wydziału powiatowego oraz ich zastępcom łącznie z uposażeniem służbowym kasy skarbowe na rachunek sum, należnych danemu powiatowemu związkowi samorządowemu.

(5) Poza dodatkami, przewidzianymi w niniejszym artykule, ani powiatowe związki samorządowe, ani inne osoby prawa publicznego, jak również ich zakłady i przedsiębiorstwa nie są uprawnione do przyznawania na korzyść przewodniczących wydziałów powiatowych i ich zastępców jakichkolwiek świadczeń pieniężnych lub w naturze. Postanowienie to nie dotyczy wynagrodzeń ze związków międzykomunalnych, obejmujących parę powiatów i obliczonych na zysk.

(6) Postanowienia ustępu poprzedniego nie dotyczą diet i zwrotu kosztów podróży przy wyjaz-

dach służbowych w sprawach powiatowego związku samorządowego poza granice powiatu. Należności te oblicza się podług przepisów, obowiązujących w tej mierze funkcjonariuszów państwowych.

Art. 60.

Postanowienia, zawarte w art. 46 ust. (6) stosuje się odpowiednio do korespondencji i dokumentów urzędowych powiatowego związku samorządowego.

Rozdział 9.

Kontrola wewnętrzna (własna) w związkach samorządowych.

Art. 61.

Prawo bezpośredniej kontroli nad czynnościami biur zarządu gminy oraz nad czynnościami urzędów zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego należy do przełożonego gminy.

Art. 62.

(1) Stałym organem rady gminnej, miejskiej i powiatowej w zakresie kontroli nad działalnością finansową i gospodarczą organów zarządzających są powołane przez te rady komisje rewizyjne.

(2) Komisja rewizyjna jest organem kolegialnym. Liczbę członków oraz zasady działalności komisji rewizyjnej ustala uchwalony przez organ stanowiący regulamin jej czynności, który podlega zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

(3) Rady gminne, miejskie i powiatowe wybierają przewodniczących, zastępców przewodniczących i członków komisji rewizyjnych z pośród siebie lub z poza swego grona. Na stanowisko powyższe mogą być powołane tylko osoby, które oprócz prawa wybieralności do rady, dokonywującej wyboru, władają językiem polskim w słowie i piśmie. Członkowie organu zarządzającego danego związku samorządowego nie biorą udziału w głosowaniu i nie mogą być wybierani do komisji rewizyjnej tego związku.

(4) Do komisji rewizyjnej rady powiatowej nie mogą być wybierani członkowie organu zarządzającego gmin wiejskich i miast, niewydziałonych z powiatowego związku samorządowego.

(5) Do zakresu działania komisji rewizyjnej należy:

- a) bezpośrednia kontrola nad całokształtem i poszczególnymi kierunkami działalności danego związku samorządowego, zarówno w zakresie administracji, jak jego urzędów, zakładów i przedsiębiorstw pod względem prawidłowości i zgodności tej działalności z obowiązującymi przepisami, z postanowieniami statutów i uchwał organu stanowiącego, oraz budżetem i zasadami oszczędności w gospodarce publicznej, jak również,

b) należyte informowanie o stwierdzonym stanie rzeczy w powyższym zakresie organu stanowiącego.

(6) Z zakresu działania komisji rewizyjnej wyłączone są sprawy, o których mowa w art. 48.

(7) Komisja rewizyjna, jak również z jej upoważnienia co najmniej dwóch członków łącznie, a po uprzednim porozumieniu z przewodniczącym (kierownikiem) organu zarządzającego dostęp do kasy oraz do wszystkich ksiąg i dokumentów rachunkowych i kasowych w biurach zarządu oraz w zakładach i przedsiębiorstwach związku samorządowego.

(8) Komisja rewizyjna ma prawo korzystać z pomocy powołanych przez siebie rzeczoznawców.

(9) Jeżeli przewodniczący komisji rewizyjnej nie jest radnym, ma prawo brać udział z głosem doradczym w posiedzeniach rady, na których są rozpatrywane wnioski i sprawozdania komisji rewizyjnej.

(10) Przewodniczący organu zarządzającego obowiązany jest postawić na porządku dziennym najbliższego posiedzenia rady sprawozdanie komisji rewizyjnej wraz z ewentualnymi wyjaśnieniami organu zarządzającego.

Art. 63.

W razie, gdy organ stanowiący związku samorządowego po wysłuchaniu opinii komisji rewizyjnej odmówi przyjęcia do wiadomości rocznego sprawozdania z wykonania budżetu (zatwierdzenia rocznych zamknięć rachunkowych i bilansów) lub na tle innych sprawozdań komisji rewizyjnej podniesie zarzuty przeciwko organowi zarządzającemu, przewodniczący organu stanowiącego prześle niezwłocznie odnośną jego uchwałę władzy nadzorczej, która zbada zarzuty, podniesione przeciw organowi zarządzającemu, przewodniczącemu lub poszczególnym jego członkom, i wyda lub spowoduje wydanie odpowiednich zarządzeń. O wyniku badań i treści swych zarządzeń władza nadzorcza niezwłocznie zawiadomi interesowany organ stanowiący.

Rozdział 10.

Nadzór państwowy.

Art. 64.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzeń, normujących sprawę postępowania organów ustrojowych związków samorządowych przy tworzeniu, prowadzeniu i znoszeniu zakładów i przedsiębiorstw tych związków.

Art. 65.

(1) Uchwały rady gminy w sprawach, wymienionych w art. 45 ust. (1) lit. d) e), f), g), h), i), j), p), oraz uchwały w sprawie świadczeń w naturze

uzyskają moc prawną po zatwierdzeniu ich przez właściwą władzę nadzorczą. Powyższe postanowienia dotyczą również uchwał zarządu, o których mowa w art. 44 ust. (1) lit. g), jeżeli chodzi o dzierżawę (najem) lub koncesję ponad 5 lata.

(2) Władza, powołana do zatwierdzania uchwał w myśl ust. (1), wyda decyzję w przeciągu 60 dni po dniu nadesłania uchwały. W tym zakresie stosuje się odpowiednie postanowienia, zawarte w art. 59 ustawy z dnia 11 sierpnia 1925 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z r. 1952, Nr. 106, poz. 884).

(5) Od odmowy zatwierdzenia uchwały przysługuje gminie w ciągu dni 14 po dniu otrzymania decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie. Decyzje Ministra Spraw Wewnętrznych są w każdym razie ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

(4) Do wydawania w pierwszej instancji decyzji w sprawach, o których mowa w art. 45 ust. (1) lit. d), f) i g), powołany jest wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku zaś do miasta stoł. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Minister Spraw Wewnętrznych uprawniony jest prawo decyzji, zastrzeżonych w tych sprawach wojewodom w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, przekazać właściwym wydziałom powiatowym.

(5) Poza przepisami, zawartymi w ustawie niniejszej, pozostają w mocy dotychczasowe przepisy specjalne (w sprawach dotyczących związków międzykomunalnych oraz w sprawach szkolnych, opieki społecznej, sanitarnych, przemysłowych, budowlanych, drogowych, wodnych, zatwierdzania fundacyj, darowizn, zapisów i innych), zastrzegające władzom właściwym prawo decyzji w stosunku do innych uchwał i postanowień organów ustrojowych związków samorządowych. Również pozostają w mocy dotychczasowe uprawnienia władz skarbowych i nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych.

Art. 66.

(1) Nieważne są postanowienia organów ustrojowych gminy, powzięte z naruszeniem istotnych wymagań formalnych, albo sprzeczne z obowiązującym prawem. Podjęte przez radę lub zarząd gminy uchwały takie przelozony gminy obowiązany jest zawiesić i przesłać bezwzględnie władzy nadzorczej, która orzeka o ich ważności.

(2) Zarząd gminy z urzędu lub na wezwanie władzy nadzorczej wstrzyma w ciągu dni 14 wykonanie uchwały rady, która zdaniem zarządu lub władzy jest niewykonalna lub sprzeczna z interesem gminy. To samo prawo ma przelozony gminy w stosunku do uchwał kolegijum zarządu. Zakwestjonowana w powyższy sposób uchwała staje się ważna, jeżeli ten sam kolegijalny organ ustrojowy gminy ponownie ją ponownie większością dwóch trzecich głosów ustawowej liczby

członków na najbliższym posiedzeniu, na które sprawa ta musi być wniesiona.

Art. 67.

(1) Władze nadzorcze, zarówno bezpośrednie, jak i wyższe, mają prawo dokonywać inspekcji urzędów instytucyj, urzędzeń, przedsiębiorstw i zakładów związków samorządowych. Badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki samorządowej tak pod względem formalnym, jak i materialnym, a ponadto mogą na miejscu, albo przez zażądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw. O wyniku inspekcji lub rewizji władza nadzorcza zawiadomi zarząd danego związku samorządowego najpóźniej w ciągu 60 dni po ukończeniu inspekcji bądź rewizji.

(2) Przewidziane w ust. (1) uprawnienia posiadają władze nadzorcze również w stosunku do wszystkich instytucyj prawa publicznego i instytucyj prawa prywatnego o charakterze wyłącznym społecznym, jeżeli te instytucje opierają swe źródła finansowe conajmniej w 50% na subwencjach i subsydjach związków samorządowych albo korzystają w tej samej wysokości z ich poręki finansowej. Uprawnienia powyższe przysługują wojewodzie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym w stosunku do instytucyj, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego powiatu, zaś Ministrowi Spraw Wewnętrznych — w stosunku do instytucyj, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego województwa, jak również instytucyj centralnych, mających swą siedzibę w mieście stoł. Warszawie.

(5) W przypadkach, o których mowa w ust. (1), kierownik (przewodniczący) organu zarządzającego związku samorządowego obowiązany jest udzielić właściwym władzom, ich organom i delegatom wszelkiej pomocy i wyjaśnień, przedstawić i udostępnić księgi i dokumenty, oraz dopuścić do rewizji ksiąg i kas. Postanowienie to dotyczy również kierownictwa instytucyj, o których mowa w ust. (2).

(4) Władze nadzorcze mogą delegować swego przedstawiciela na posiedzenie organów zarządzających i stanowiących, tudzież wyłonionych przez nie komisyj; osoby te mają prawo żądać przytem informacyj co do gospodarki związku samorządowego oraz działalności poszczególnych jego organów ustrojowych.

Art. 68.

(1) Bezpośredni nadzór nad czynnościami przelozonych gmin z zakresu administracji rządowej, tak działów zespołowych w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej, jak i działów niesespołowych sprawuje w stosunku do gmin wiejskich i miast, zarówno wydzielonych, jak i niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych właściwa powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) W przypadkach, gdy prezydenci miast orzekają w charakterze władz administracji ogólnej, nadzór nad nimi wykonywa wojewoda.

(3) Przy wykonywaniu funkcji, o których mowa w ust. (2), jeżeli wkraczają one w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, prezydenci miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych obowiązani są działać w porozumieniu z właściwymi terytorjalnie powiatowymi władzami administracji ogólnej (starostą powiatowym lub grodzkim).

(4) Bezpośredni nadzór nad określonymi w ust. (1) i (2) czynnościami prezydenta miasta stoł. Warszawy sprawuje Komisarz Rządu m. st. Warszawy. W przypadkach, gdy prezydent miasta działa w charakterze wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, nadzór sprawuje właściwy minister.

(5) Władze, o których mowa w ust. (1), (2) i (4), koordynują kierowane do przelożonych gmin polecenia władz rządowych działów niespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej oraz wydają przelożonym gmin na życzenie zainteresowanych władz potrzebne zarządzenia. Władze rządowe działów niespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej kierują ogólne instrukcje dla przelożonych gmin za pośrednictwem władz, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Władze rządowe działów niespolonych mogą dokonywać lustracji agend związków samorządowych tylko w porozumieniu z władzami, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Ostatnie postanowienie nie dotyczy władz wojсковych w zakresie ich uprawnień.

(6) W zakresie nadzoru, przewidzianego niniejszym artykułem, właściwym władzom administracji ogólnej przysługują w stosunku do przelożonych gmin następujące uprawnienia:

- a) wydawanie zarządzeń, poleceń i wskazówek wiążących;
- b) prawo wejrzenia w akta spraw poszczególnych oraz prawo lustracji odpowiednich agend;
- c) rozstrzyganie w toku instancji oraz inne uprawnienia, przewidziane dla władz instancji odwoławczej w myśl przepisów o postępowaniu administracyjnym;
- d) stosowanie środków wykonania zastępczego na koszt zobowiązanej gminy.

(7) Starosta powiatowy ma prawo nakładać na wójtów i podwójcich w razie stwierdzenia przekroczeń i zaniedbań przy wykonywaniu czynności w zakresie spraw administracji rządowej następujące kary porządkowe:

- a) upomnienie,
- b) nagana,
- c) grzywna do 100 złotych.

Przed nałożeniem kary starosta powiatowy powinien zasięgnąć opinii wydziału powiatowego oraz dać obwinionemu możność zapoznania się z czynionymi mu zarzutami i złożenia wyjaśnień.

(8) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) ma prawo nakładać na burmistrza i wiceburmistrza w po-

wyższych przypadkach i w takim samym trybie kary, w ust. (7) wymienione, w stosunku zaś do prezydenta miasta i wiceprezydenta przysługuje mu tylko prawo nałożenia kar porządkowych upomnienia i nagany. Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo nałożyć na prezydenta miasta i wiceprezydenta miasta stoł. Warszawy karę porządkową upomnienia.

(9) Osobom ukaranym służy prawo wniesienia odwołania w toku instancji w ciągu 14 dni za pośrednictwem władzy karzącej do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie.

Art. 69.

(1) Właściwe władze mogą rozwiązać organ stanowiący i organ zarządzający związku samorządowego równocześnie albo też każdy z nich oddzielnie:

- a) jeżeli skutek przekroczenia właściwości lub innego istotnego naruszenia obowiązujących przepisów albo statutów związku samorządowego dany organ ustrojowy naraża na szkodę interes publiczny;
- b) jeżeli skutek bezczynności, bądź też niedołęznego lub niedbałego wykonywania ciążących na nim zadań, organ ustrojowy naraża związek samorządowy na straty materialne, bądź też powoduje w gospodarce samorządowej istotne nieprawidłowości;
- c) jeżeli organ ustrojowy dopuszcza się albo toleruje wśród swych członków publiczne wystąpienia, które uwłaczają powadze lub obniżają zaufanie, jakim powinny cieszyć się organa administracji publicznej.

(2) Postanowienia powyższe stosuje się dopiero wówczas, gdy dany organ ustrojowy pomimo zwłania ze strony właściwej władzy nie usunie stwierdzonych przez nie uchybień, braków i nieprawidłowości w wyznaczonym odpowiednio terminie lub pomimo upomnienia nie zaniecha niewłaściwego postępowania.

(3) Rada gminy może być rozwiązana niezależnie od przyczyn, przewidzianych w ust. (1), jeżeli w ciągu jej kadencji liczba radnych zmniejszy się o 50% (art. 50 ust. (1), art. 40 ust. (1)).

(4) Decyzje właściwych władz, wydane w myśl ust. (1) i (3), podlegają natychmiastowemu wykonaniu, dany jednak organ ustrojowy może po jego rozwiązaniu odbyć jedno posiedzenie tajne wyłącznie tylko w celu przyjęcia decyzji właściwej władzy do wiadomości lub powzięcia uchwały w sprawie podjęcia środków prawnych przeciwko tej decyzji i powołania w tym celu pełnomocników.

(5) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1) i (3), przysługują: w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych — wojewodzie, który wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w stosunku zaś do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych — Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Ra-

dzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych. Decyzje w powyższym zakresie powinny być wydawane w formie umotywowanych zarządzeń.

(6) Wybory do rady gminnej należy zarządzić nie później, niż przed upływem trzech miesięcy, a do rady miejskiej i powiatowej — sześciu miesięcy od daty rozwiązania danego organu. Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych, Rada Ministrów zaś w stosunku do gmin wiejskich, pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych mogą w drodze zarządzenia okres powyższy przedłużyć o dalsze sześć miesięcy.

(7) Rozwiązanie organu zarządzającego powoduje wygaśnięcie mandatów wszystkich niezawodowych jego członków; w stosunku do członków zawodowych stosuje się postanowienia art. 70.

(8) Nowoukonstytuowany organ stanowiący powinien dokonać wyboru niezawodowych członków organu zarządzającego w ciągu następnych sześciu tygodni.

(9) W razie rozwiązania tylko organu zarządzającego organ stanowiący obowiązany jest w ciągu dwunastu tygodni dokonać wybór członków organu zarządzającego.

Art. 70.

(1) Członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego, wydanego zgodnie z postanowieniami osobnej ustawy. Do czasu wydania ustawy, regulującej jednolicie na obszarze całego Państwa zasady odpowiedzialności członków organów zarządzających, organizacje władz dyscyplinarnych i tryb postępowania dyscyplinarnego, zawodowy i niezawodowy członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu w myśl dalszych postanowień niniejszego artykułu:

- a) jeżeli ze szkodą dla interesu publicznego nie wykonywa cięższych na nim obowiązków, bądź też spełnia je nienależycie, niedbale lub nieudolnie;
- b) jeżeli postępuje w sposób, obniżający powagę i zaufanie, jakiego wymaga zajmowane przez niego stanowisko.

(2) Uprawnienia, o których mowa w ustępie poprzedzającym, w stosunku do niezawodowych członków organów zarządzających przysługują: wojewodzie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków zarządu gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych. Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków wydziałów powiatowych i zarządów miejskich miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych.

(3) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1) w stosunku do zawodowych członków organów zarządzających przysługują: Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych oraz Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów miejskich miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych z wyjątkiem miasta stoł. Warszawy, przedstawia na wniosek wojewody, z którymi współdziała w tym względzie wydział wojewódzki (izba wojewódzka) z głosem stanowczym.

(4) Władze wydają decyzje w sprawach, przewidzianych w ust. (1), po przeprowadzeniu dochodzeń służbowych i postępowaniu wyjaśniającego, kierując się zasadami, zawartymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 541); w toku postępowania tego władze powinny dać stronie możliwość złożenia wyjaśnień i przedstawienia dokumentów oraz są obowiązane przesłuchać świadków, wskazanych przez nią w celu ustalenia związanych bezpośrednio ze sprawą okoliczności faktycznych. Zainteresowany członek organu zarządzającego winien być zawiadomiony o terminie przesłuchania świadków, ma prawo być obecny i może im zadawać pytania. Zainteresowany członek organu zarządzającego ma ponadto prawo przybrać sobie w toku postępowania obrońcę z pośród członków organów ustrojowych jakiegokolwiek związku samorządowego, bądź też z pośród funkcjonariuszów samorządowych lub państwowych. W szczególności przed wydaniem decyzji w sprawie złożenia z urzędu powinien zainteresowany członek organu zarządzającego mieć możliwość złożenia bezpośrednio przed wydziałem wojewódzkim (izbą wojewódzką), względnie Ministerstwem Spraw Wewnętrznych ustnych wyjaśnień co do okoliczności faktycznych, które mają służyć za podstawę do wydania decyzji.

(5) Decyzja władz orzekających w sprawie złożenia z urzędu członka organu zarządzającego powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie. Od decyzji wojewody przysługuje prawo wniesienia odwołania do Ministra Spraw Wewnętrznych, zgodnie z zasadami wymiennego w ust. (4) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. Decyzje ostateczne w administracyjnym toku instancyj podlegają zaskarżeniu do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(6) Do czasu wydania decyzji ostatecznej w administracyjnym toku instancyj w sprawie złożenia z urzędu członków organów zarządzających właściwa władza nie może zarządzić nowych wyborów.

(7) Zawodowemu członkowi zarządu gminy w razie złożenia go z urzędu przysługuje z funduszków

darzej gminy takie same zaopatrzenie emerytalne, jakie w myśl art. 55 przysługuje zawodowym członkom zarządu gminy, z którymi stosunek służbowy ulega rozwiązaniu bez ich winy. Zawodowy członek zarządu gminy, który nie nabył prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, ma prawo do jednorazowej odprawy z funduszków gminy w wysokości półtoramiesięcznego uposażenia służbowego za każdy pełny rok służby, zaliczanej do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, co najmniej jednak w wysokości trzechmiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego.

Art. 71.

(1) Gdy przeciwko członkowi organu zarządzającego, czynnego na obszarze działania niniejszej ustawy z wyjątkiem województw pomorskiego i poznańskiego, wdrożono postępowanie karno-sądowe lub wszczęto dochodzenie służbowe w sprawie złożenia tegoż członka z urzędu, właściwa władza ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, jeżeli ze względu na rodzaj i doniosłość zarzucanego mu przestępstwa lub naruszenia obowiązków służbowych wskazane jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych. Powyższe postanowienie stosuje się tylko wówczas, gdy członek organu zarządzającego nie podlega zawieszeniu z mocy prawa w myśl art. 7 ust. (2). W przypadku zarządzenia względem powyższej osoby aresztu śledczego, właściwa władza obowiązana jest zawiesić ją w pełnieniu służby.

(2) W razie zawieszenia w sprawowaniu mandatu w myśl postanowień art. 7 lub wszczęcia przeciw zawieszonemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo, za które sąd może orzec kary, przewidziane przepisami § 1 lub 2 art. 47 Kodeksu Karnego, właściwa władza może na czas zawieszenia ograniczyć uposażenie zawodowego członka zarządu gminy najwyżej do połowy, począwszy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zawieszeniu. Gdy członka organu zarządzającego skazano prawomocnym wyrokiem za przestępstwo, pociągające za sobą powyższe kary, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej; w tych przypadkach nie przysługuje mu również prawo otrzymania części wstrzymanego uposażenia.

(5) Od decyzji, zawieszającej w służbie oraz ograniczającej uposażenie służbowe, przysługuje zawieszonemu w ciągu dni 14 po dniu doręczenia decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie.

(4) Do orzekania o zawieszeniu członka zarządu związku samorządowego w sprawowaniu mandatu i ograniczeniu wynagrodzenia służbowego powołane są: w stosunku do przelożonych gminy i ich zastępców te władze, które zatwierdziły wybór tych osób, w stosunku do ławników gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych — starostowie powiatowi, w stosunku zaś do ławników miast wydzielonych i członków wydziałów powiatowych — wojewodowie. Starostowie i wojewodowie orzekają po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, bądź wydziału

wojewódzkiego. Ławników m. st. Warszawy zawieszona w pełnieniu służby Minister Spraw Wewnętrznych.

(5) Niezawodowi członkowie organów zarządzających przez czas zawieszenia ich w sprawowaniu mandatu nie pobierają żadnego wynagrodzenia. Atoli władze, określone w ust. (4), mogą przyznać burmistrzowi w mieście, liczącym ponad 5.000 mieszkańców, prawo do zachowania wynagrodzenia z funduszków gminy całkowitego lub ograniczonego do wysokości, przewidzianej w ust. (2), w ciągu określonego czasu lub przez cały okres zawieszenia burmistrza w sprawowaniu mandatu. Od decyzji władz, określonych w ust. (4), przysługuje burmistrzowi w ciągu dni 14 po dniu jej otrzymania prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie.

Art. 72.

(1) W razie rozwiązania organu stanowiącego organ zarządzający wykonywa te tylko bieżące funkcje organu stanowiącego, które są konieczne do utrzymania prawidłowego biegu gospodarki samorządowej.

(2) Organ zarządzający w okresie, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, nie może podejmować czynności, trwale obciążających finansowo gminę, w szczególności nie może zbywać, zamieniać, obciążać, oddawać w zastaw praw i nieruchomości oraz oddawać ich w dzierżawę ponad 5 lata, jak również czynić darowizn i zapisów oraz ustanawiać fundacyj. Powyższe ograniczenie uprawnień organu zarządzającego nie dotyczy przypadków, w których chodzi o wykonanie prawomocnej uchwały rozwiązanej organu stanowiącego; ograniczenia te nie dotyczą również aktów zbycia i zamiany nieruchomości, jeżeli dokonanie takiego aktu jest konieczne do urzędzenia lub uregulowania ulic i placów publicznych albo dla celów rozbudowy miasta. Organowi zarządzającemu przysługuje również prawo zaciągania w imieniu i na rzecz związku samorządowego pożyczek długoterminowych oraz obciążania w tym celu nieruchomości, jeżeli pożyczki te przeznaczone są wyłącznie do skonwertowania zobowiązań, jakie ciążyły na związku samorządowym w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego.

(5) Wszelkie postanowienia i decyzje w zastępstwie rozwiązanej organu stanowiącego organ zarządzający podejmuje kolegialnie.

(4) Gdy organ zarządzający jest rozwiązany, rada gminy zaś urzęduje nadal, wówczas zakres działania kolegium zarządu do czasu ukonstytuowania się nowo wybranego przechodzi na przelożonego gminy lub jego zastępcę, jeżeli jedno z tych stanowisk zajmuje zawodowy członek zarządu i pozostaje na tem stanowisku, w przeciwnym razie — na tymczasowego przelożonego gminy, sprawującego zarząd w pełnym zakresie art. 44, 46 i 47 ust. (1) z ograniczeniem, wynikającym z ust. (4) art. 75. Tymczasowego przelożonego gminy ustanawia władza, powołana do zatwierdzania wyborów w myśl art. 50 ust. (1) i (2). Władzy tej przysługuje rów-

niez prawo ustanowienia tymczasowego zarządu w razie, gdy żaden z organów ustrojowych gminy nie jest rozwiązany, jednak mandaty przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszono są w pełnieniu służby.

(5) Tymczasowy zarząd gminy ustaje po uprawnieniu się wyborów członków nowego zarządu, bądź też z chwilą przywrócenia do urzędowania zawieszono przełożonego gminy lub jego zastępcy.

(6) Decyzje w sprawie powołania i składu osobowego zarządu tymczasowego wojewoda i starosta powiatowy wydają po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), bądź wydziału powiatowego.

Art. 75.

(1) W razie, gdy rada gminy jest rozwiązana, mandaty zaś przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły, albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszono są w pełnieniu służby, władza, powołana w myśl art. 50 ust. (1) i (2) do zatwierdzania wyborów przełożonego gminy, uprawniona jest do powołania tymczasowego przełożonego gminy, a w razie potrzeby również jego zastępców.

(2) Tymczasowy przełożony gminy sprawuje jej zarząd samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością przy pomocy pozostałych członków zarządu i funkcjonariuszów gminy. Władza, powołana do ustanawiania tymczasowego przełożonego gminy, władna jest ustanowić przy nim i pod jego przewodnictwem radę przyboczną, złożoną w potrzebnej liczbie z osób, posiadających prawo wybieralności do rady gminy. Jeżeli władza nadzorcza nie określi bliżej kompetencji rady przybocznej, jest ona organem, powołanym do wydawania opinii, których tymczasowy przełożony gminy zasięga we wszystkich sprawach, wymagających uchwały rady gminy.

(5) Tymczasowy zarząd łączy zakres działania organu stanowiącego i zarządzającego z ograniczeniami, przewidzianymi w art. 72 ust. (2). Tymczasowy zarząd nie może powołać do życia nowych zakładów i przedsiębiorstw, związania zaś istniejących może dokonywać po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(4) Tymczasowy zarząd może przyjmować w granicach etatu stanowisk służbowych i budżetu nowych pracowników tylko na czas, nie przekraczający bieżącego okresu budżetowego, albo z warunkiem rozwiązania stosunku służbowego za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, przyjmować zaś na czas dłuższy lub na stałe oraz zwalniać pracowników może po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(5) Funkcje tymczasowego zarządu w powiatowym związku samorządowym w razie rozwiązania rady powiatowej i wydziału powiatowego sprawuje jednoosobowo starosta powiatowy; w tym przypadku do zakresu działania starosty powiatowego

stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (2) oraz postanowienia ust. (5) niniejszego artykułu.

(6) W sprawach, objętych niniejszym artykułem, stosuje się postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (5) i (6).

Art. 74.

Uposażenie tymczasowego przełożonego gminy i jego zastępcy wyznacza z funduszu gminy właściwa władza, w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118 poz. 1073) z późniejszymi zmianami. Uposażenie to nie może przekraczać uposażenia, przyznanego poprzednikowi.

DZIAŁ II.

Przepisy dotyczące poszczególnych obszarów Państwa.

Rozdział 1.

Przepisy, dotyczące obszaru województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz obszaru województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego.

Art. 75

Postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zb. pr. ces. ros. z roku 1892, t. II kont. do r. 1915, dz. V art. 194—286), ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, oraz postanowienia dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. Nr. 18 poz. 48) ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, obowiązują na obszarze województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz na obszarze województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego z tą zmianą, że w miejsce zgromadzeń (zebrań) gminnych wchodzi rady gminne, a wyboru radnych gminnych dokonywają odpowiednio kolegi wyborcze, w myśl postanowień art. 29 niniejszej ustawy.

Art. 76.

(1) Rady gminne wykonywają swe zadania w trybie, przewidzianym w dekreście Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej.

(2) W sprawach gminy, określonych w art. 212, 285 i 285 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, uchwały zapadają większością dwóch trzecich głosów ustawowego składu ra-

dy gminnej. Przewidziane w art. 285 i 285 powyższej ustawy uprawnienia wojewodów przenosi się na właściwe terytorjalnie wydziały powiatowe.

(5) Uprawnienia rady gminnej, określone w art. 7 lit. a) — d), dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r., przenosi się na zarząd gminy, działający stosownie do postanowień art. 44, 46 i 47 niniejszej ustawy.

Art. 77.

(1) Postanowienia art. 194 — 275 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego z późniejszymi zmianami i zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, rozciąga się:

a) na wsie i kolonie, na których obszarze obowiązywały art. 287 — 315 przed wejściem w życie niniejszej ustawy;

b) na gromady, istniejące lub utworzone w myśl przepisów niniejszej ustawy.

(2) Uchyła się art. 287—315 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego.

Art. 78.

(1) Majątek i prawa majątkowe, jakie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy posiadały poszczególne gromady, ludzież majątek ogółu mieszkańców, wspomnianych w art. 77 wsi i kolonij, przeznaczone na cele ogólne, przechodzą z zastrzeżeniem, wynikającym z art. 25 i 80, na właściwe terytorjalnie gromady, istniejące lub powstałe w myśl ustawy niniejszej.

(2) Majątek dotychczasowy gromad, o ile ze względu na jego przeznaczenie i charakter jest niezbędny do normalnego funkcjonowania administracji właściwych terytorjalnie gmin wiejskich, przechodzi na własność tych gmin.

(3) Rozdziału majątku pomiędzy gminami a gromadami dokona właściwy wojewoda przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym po wysłuchaniu zainteresowanych gromad i gmin.

Art. 79.

Znosi się ustrój gromady w gminach wiejskich, o których mowa w art. 15 ust. (4). Majątek tych gromad przenosi się na obejmującą ich obszar gminę wiejską, dotychczasowy zaś zakres działania organów gromady — na odpowiednie organa ustrojowe gminy wiejskiej z zastrzeżeniem, że prawa majątkowe dotychczasowych członków gromady nie mogą być naruszone. (art. 25 i 80).

Art. 80.

(1) Prawa majątkowe ogółu dotychczasowych członków gromady lub grup tych członków, wynikające z aktów nadawczych, tabel likwidacyjnych i innych tytułów prawnych uprawnieni członkowie gromady wykonywają za pomocą zebrania uprawnionych i seltysa (podsoltysa), który przewodniczy na zebraniu i wykonywa jego uchwały. Soltys (polsoltys) głosuje jeżeli należy do uprawnionych.

(2) Do zakresu spraw, o których mowa w ust. (1) stosuje się nadal postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, zawarte w art. 271 punkt 2) z uwagą 5, punkt 10) i 11) oraz art. 274 punkt 1).

Art. 81.

Na obszar gmin: białowiejskiej i masiewskiej w powiecie bielskim, w województwie białostockim, rozciąga się moc obowiązującą przepisów dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 140) wraz ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

Rozdział 2.

Przepisy, dotyczące obszaru województwa krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Art. 82.

(1) Ustawa z dnia 5 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51) traci moc obowiązującą z upływem roku po dniu wejścia w życie ustawy niniejszej.

(2) Wszystkie liczące ponad 5.000 mieszkańców miasta i miasteczka, objęte dotychczas ustawą z dnia 5 lipca 1896 r., podnosi się z mocy ustawy niniejszej do rzędu miast, rządzących się ustawą z dnia 15 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) i rozciąga się na nie moc tej ustawy ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(3) Niezależnie od postanowień, zawartych w ust. (1), Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzeń w ciągu roku po wejściu w życie ustawy niniejszej, po wysłuchaniu opinii zainteresowanych związków samorządowych, podnieść również do rzędu powyższych miast niektóre z pozostałych miejscowości, objętych dotychczas ustawą z dnia 5 lipca 1896 r., rozciągając na nie moc ustawy z dnia 15 marca 1889 r. ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(4) Na miejscowości, nie podniesione do rzędu miast w myśl ust. (2) i (3), a objęte dotychczas ustawą z dnia 5 lipca 1896 r., rozciąga się z chwilą jej wygaśnięcia moc ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

(5) Wszystkie gminy, objęte dotychczas ustawą z dnia 5 lipca 1896 r., po rozciągnięciu na nie mocy ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r., zachowują dotychczasowe uprawnienia finansowe oraz posiadane historyczne nazwy „miast” i „miasteczek”.

(6) Niezależnie od zmian, wynikających z innych postanowień ustawy niniejszej, wprowadza się do ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 r. zmiany następujące:

a) w § 1 dodaje się postanowienie treści następującej: „Wszystkie gminy, podlegające ustawie niniejszej, posiadają ustrój gminy wiejskiej”;

b) w § 102 (w brzmieniu ustawy z dnia 6 grudnia 1885 r. (Dz. u. kr. Nr. 76) w miejsce wyrazów: „rady powiatowej” w końcu zdania drugiego wstawia się wyraz „gminnej”;

c) w § 102 skreśla się trzy ostatnie ustępy w ich zaś miejsce wstawia się nowy ustęp treści następującej:

„Przełożony gminy obowiązany jest pociągnąć do odpowiedzialności służbowej i wdrożyć postępowanie dyscyplinarne przeciwko podwładnemu funkcjonariuszowi na wezwanie władzy nadzorczej, gdy władza ta przy wykonywaniu nadzoru nad gminą stwierdzi, że funkcjonariusz gminy dopuścił się naruszenia obowiązków służbowych;

d) w § 108 (w brzmieniu ustawy z dnia 17 czerwca 1874 r. Dz. u. kr. Nr. 49) w miejsce wyrazów: „rady powiatowej” w zdaniu drugim wstawia się wyraz „gminnej”.

Art. 83.

Niezależnie od postanowień, zawartych w art. 62 ust. (2) i (5), Minister Spraw Wewnętrznych, po wysłuchaniu opinii zainteresowanej rady gminnej i wydziału powiatowego, może w drodze rozporządzeń zaliczać poszczególne miejscowości, liczące powyżej 5.000 mieszkańców, do rzędu miast, rozciągając na nie moc ustawy z dnia 15 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej.

Art. 84.

Członkami rady miejskiej są: przełożony gminy, jego zastępca (zastępcy), ławnicy oraz radni.

Art. 85.

Moc obowiązującą dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego (Dz. P. P. Nr. 15 poz. 141) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, rozciąga się na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, przyczem dla obszaru tego wprowadza się w brzmieniu dekretu następujące zmiany:

a) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Wydział powiatowy sprawuje władzę dyscyplinarną w myśl obowiązujących w tej mierze przepisów nad członkami zarządów miast niewydziałonych z powiatowego związku samorządowego oraz członkami zarządów gmin wiejskich;

b) art. 55 otrzymuje brzmienie:

„Związki powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy krajowej z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21) z późniejszymi zmianami są powiatowymi związkami samorządowymi w rozumieniu niniejszego dekretu.

Uchyla się wszelkie przepisy prawne, wydane w sprawach, unormowanych dekretem

niniejszym, a w szczególności przepisy krajowej ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21) wraz z późniejszymi jej zmianami”.

Art. 86.

(1) Prawa i obowiązki rad powiatowych i wydziałów powiatowych, określone w ustawach: z dn. 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) i z dnia 15 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, przechodzą na wydziały powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy niniejszej.

(2) W zakresie nadzoru nad gminami wiejskimi i miastami niewydziałonymi z powiatowych związków samorządowych na wydziały powiatowe przechodzą również wszystkie dotychczasowe uprawnienia starostów powiatowych, z wyjątkiem uprawnień, które są im zastrzeżone ustawą niniejszą i przepisami rozporządzeń, na podstawie jej wydanych.

Art. 87.

Czynności nadzorcze, zastrzeżone w myśl dotychczas obowiązujących przepisów organom reprezentacji powiatowej i starostom powiatowym oraz władzę dyscyplinarną nad członkami zarządów miejskich w miastach, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, sprawują w pierwszej instancji wojewodowie z zachowaniem w mocy przepisów, zastrzegających współdziałanie z nimi wydziałów wojewódzkich, w drugiej zaś i ostatniej — Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 88.

Na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego rozciąga się moc obowiązującą postanowień, zawartych w §§ 11, 12 i 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118 poz. 1075) z późniejszymi zmianami.

Rozdział 5.

Przepisy, dotyczące obszaru województw pomorskiego i poznańskiego.

Art. 89.

Znosi się istniejące w niektórych gminach zgromadzenia gminne, a ich atrybucje ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, przekazuje się radom właściwych gmin wiejskich.

Art. 90.

Utrzymuje się w mocy § 29 i § 55 pkt. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1885 r. o właściwości władz admi-

nistracyjnych i władz administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 257) z późniejszymi zmianami.

Art. 91.

(1) Znosi się wójtowstwa, przewidziane w § 46—75 ordynacji państwowej z dnia 15 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Zb. u. pr. str. 179), wszelkie zaś ich prawa i obowiązki przenosi się na gminy wiejskie, utworzone na zasadzie ustawy niniejszej.

(2) Obowiązki dotychczasowych wójtów przechodzą na wójtów nowoutworzonych gmin, prawa zaś i obowiązki wydziałów wójtowskich na rady gminne.

(5) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 105 i powołania w nowoutworzonych gminach organów ustrojowych zakres działania dotychczasowych wójtów i wydziałów wójtowskich pozostaje w mocy.

(4) Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo przekazać niektóre obowiązki dotychczasowych wójtów właściwym powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 92.

(1) Znosi się obszary dworskie. Terytorja ich włączy Minister Spraw Wewnętrznych do obszarów gmin wiejskich, powstałych w myśl art. 105.

(2) Dotychczasowe czynności przełożonych obszarów dworskich przechodzą na odpowiednie organa ustrojowe gminy wiejskiej w granicach ich zakresu działania, wynikającego z ustaw dotychczasowych i ustawy niniejszej, pozostałe zaś czynności w sprawach administracji publicznej — na sołtysa.

(5) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 105, zakres działania obszarów dworskich oraz prawa i obowiązki właścicieli, bądź przełożonych obszarów dworskich pozostają w mocy.

(4) Uregulowanie publiczno-prawnych oraz majątkowych praw i obowiązków między właścicielami zniesionych obszarów dworskich a gminami nastąpi w drodze bezpośredniego porozumienia. Jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku, w sprawach powyższych rozstrzyga właściwy wydział powiatowy.

(5) Na wniosek osoby zainteresowanej właściwa władza może wystawić świadectwa, o których mowa w art. 20 ustawy wykonawczej do ustawy o urządzeniu ksiąg gruntowych z dnia 26 września 1899 r.

Art. 95.

(1) Zachowuje się w mocy postanowienia, zawarte w § 56 i § 56 punkt 2 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1855 r. (Zb. u. pr. str. 261) oraz § 15 i § 17 pkt. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1885 r. o własności władz administracyjnych i władz administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 257) z późniejszymi zmianami oraz z tą zmianą, że uprawnienia magistratu,

przewidziane w § 15 ustawy z dnia 1 sierpnia 1885 roku, przenosi się na przełożonego gminy.

(2) Na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego zachowują moc postanowienia § 72 i 75 ordynacji miejskiej z dn. 30 maja 1855 r. z zastrzeżeniem, że postanowienia art. 45 ustawy niniejszej pozostają nienaruszone, na burmistrza zaś przechodzą kompetencje magistratu, przewidziane w art. 44.

(5) Uchyła się moc art. 9 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 20 stycznia 1920 roku o tymczasowej organizacji samorządu komunalnego na ziemiach województwa poznańskiego, nie stojących dnia 31 grudnia 1919 r. pod władzą polską (Dz. Urz. Min. b. Dz. pr. Nr. 5 poz. 5).

Art. 94.

Członków izb wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich), o których mowa w art. 98 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 86), oraz ich zastępców wybiera wydział wojewódzki w głosowaniu stosunkowym z pośród mieszkańców województwa, posiadających prawo wybieralności do sejmiku wojewódzkiego. Do składu izby wojewódzkiej w charakterze jej członków lub zastępców nie można powoływać łącznie więcej niż 2 członków wydziału i sejmiku wojewódzkiego. W razie wyboru liczby większej o pierwszeństwie prawa do uzyskania mandatu decyduje większa ilość lat pracy w służbie publicznej w Państwie Polskiem, o prawie zaś do mandatu przy jednakowej ilości lat pracy rozstrzyga los.

Art. 95.

(1) Nadzór nad miastami, niewydzielonemi z powiatowych związków samorządowych sprawuje w pierwszej instancji wydział powiatowy, w drugiej zaś — wojewoda z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nim izby wojewódzkiej.

(2) Własność władz w postępowaniu uchwałowym i w postępowaniu sporno-administracyjnym w sprawach miejskich, jak również w sprawach spornych roszezeń natury prawno-majątkowej i unekcjonariuszów miejskich z § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. o mianowaniu i zaopatrzeniu urzędników komunalnych (Zb. u. pr. str. 141), określa się w stosunku do miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych podług przepisów, regulujących tę własność w stosunku do gmin wiejskich.

Art. 96.

Jeżeli wymagać tego będzie większy rozwój gospodarki miejskiej oraz stan zakładów i przedsiębiorstw miejskich, Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia wyłączyć całkowicie lub częściowo poszczególne miasta niewydzielone z powiatowych związków samorządowych z pod nadzoru władz, sprawujących w pierwszej

instancji nadzór nad miastami niewydziałonemi (art. 95), i rozciągnąć nad miastami temi w tym samym zakresie bezpośredni nadzór wojewody z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nim izby wojewódzkiej.

Art. 97.

(1) Protesty przeciw ważności wyborów soltysa, pedsoltysa, jak również wyborów do rady gromadzkiej oraz organów ustrojowych gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych rozstrzyga starosta powiatowy przy współdziałaniu wydziału powiatowego z głosem stanowczym, protesty zaś przeciw ważności wyborów do organów ustrojowych miast wydziałonych i powiatowych związków samorządowych — wojewoda przy współdziałaniu izby wojewódzkiej z głosem stanowczym.

(2) Przeciw orzeczeniu starosty powiatowego przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, przeciw zaś orzeczeniu wojewody — skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Wniesienie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargi na orzeczenia wojewody, bądź odwołania od orzeczenia wojewódzkiego sądu administracyjnego nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia.

Art. 98.

Znosi się instytucję deputowanych powiatowych, przewidzianą w § 75 ordynacji powiatowej z dnia 15 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Zb. u. pr. str. 179).

Art. 99.

Ordynację powiatową z dnia 15 grudnia 1872 r. wraz ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej, rozciąga się na obszar województwa poznańskiego.

Art. 100.

Na obszar województw pomorskiego i poznańskiego, rozciąga się moc obowiązująca postanowień, zawartych w § 11, 12 i 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118 poz. 1075) z późniejszymi zmianami, przyczem uchyla się § 10 tegoż rozporządzenia.

Art. 101.

Złożone z urzędu w trybie art. 70 może nastąpić niezależnie od pociągnięcia członka organu zarządzającego do odpowiedzialności dyscyplinarnej w myśl przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszów publicznych na obszarze województw: pomorskiego i poznańskiego, niepodlegających przepisom dyscyplinarnym, wydanym dla całego obszaru Rze-

czypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 206). Postępowanie dyscyplinarne, wszczęte przeciw członkowi organu zarządzającego przed złożeniem go z urzędu z mocy art. 70, musi być przeprowadzone i zakończone prawomocnym orzeczeniem (decyzją) władz dyscyplinarnych, o ile obwiniony ma prawo do świadczeń, przewidzianych w art. 70 ust. (7). Niezależnie od skutków odpowiedzialności dyscyplinarnej członek organu zarządzającego traci prawo do powyższych świadczeń w razie skazania go w postępowaniu karnosądowym prawomocnym wyrokiem, który pociąga za sobą skutki, przewidziane w art. 47 kodeksu karnego.

DZIAŁ III.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Rozdział I.

Postanowienia przejściowe.

Art. 102.

(1) Granice obszaru dotychczasowych gmin wiejskich, które nie odpowiadają warunkom, ustalonym w art. 10, będą odpowiednio zmienione.

(2) Na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego dotychczasowe gminy wiejskie, nie posiadające zdolności gospodarczej i finansowej do wykonywania zadań, ciążących na nich z mocy dotychczasowych ustaw i ustawy niniejszej, powinny być połączone w gminy większe, odpowiadające postanowieniom art. 10.

Art. 105.

(1) Ustalenia obszarów gmin wiejskich, ich siedzib i nazw na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego dokona w myśl przepisów ustawy niniejszej Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń w ciągu 10 miesięcy po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy po wysłuchaniu opinii zainteresowanych rad gminnych.

(2) Rada Ministrów władna jest w drodze rozporządzenia okres, przewidziany w ust. (1), przedłużyć dla obszarów poszczególnych powiatów o dalsze 12 miesięcy.

Art. 104.

Dotychczasowe przepisy, odnoszące się do ustroju gmin wiejskich, zakresu ich działania, zmiany granic oraz finansów ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, stosuje się do gmin wiejskich w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 105.

Uchyla się postanowienia, zawarte w ustępie drugim art. 1 ustawy z dnia 22 września 1922 r.

w przedmiocie zmiany granic oraz rozwiązywania i tworzenia gmin wiejskich na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austriackiego (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 770).

Art. 106.

Kompetencje dotychczasowych zebrań (zgromadzeń) gromadzkich ze zmianami, wynikającymi z ustawy niniejszej, przenosi się na zebrania gromadzkie, bądź na rady gromadzkie w rozumieniu ustawy niniejszej, w zakresie zaś postanowień art. 20 ust. (7) — na sołtysa.

Art. 107.

(1) Podziału obszaru gmin wiejskich, obejmujących dwie lub więcej miejscowości, na gromady dokonają wojewodowie w drodze rozporządzeń, wydanych przy współudziale wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich) z głosem stanowczym, po wysłuchaniu opinii rad gminnych gmin terytorjalnie interesowanych i wydziałów powiatowych. Powyższe rozporządzenia wojewodów będą ogłoszone w „Dziennikach Wojewódzkich” przed upływem 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej, na obszarze zaś województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego — przed upływem 2 miesięcy po ogłoszeniu w stosunku do danego obszaru rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanych w myśl art. 105. Postanowienia powyższe nie dotyczą województw: nowogródzkiego, wileńskiego, wołyńskiego i poleskiego, jak również powiatów: grodzieńskiego i wolkowskiego oraz gmin białowieskiej i masiewskiej w powiecie bielskim w województwie białostockim.

(2) W gromadach, istniejących na obszarze b. zaboru rosyjskiego, funkcje rad bądź zebrań gromadzkich i sołtysów (podsołtysów) do czasu ukonstytuowania organów na podstawie przepisów wyborczych, przewidzianych w ustawie niniejszej, sprawować będą dotychczasowe zebrania (zgromadzenia) gromadzkie i sołtysi (podsołtysi). Funkcje sołtysów na obszarze wsi, które dotychczas nie posiadają ustroju gromady, do czasu utworzenia gromad i powołania ich organów w myśl ustawy niniejszej, sprawować będą sołtysi, powołani na zasadach dotychczasowych.

(3) W gromadach, powstałych w myśl postanowień ust. (1) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego, zarząd majątkiem gromady do czasu ukonstytuowania się jej organów sprawować będzie czynny w chwili powstania gromady organ zarządzający dotychczasowej gminy wiejskiej, a w braku takiego organu powołany przez władzę nadzorczą organ tymczasowy.

Art. 108.

(1) Majątek oraz wszelkie prawa i obowiązki gmin dotychczasowych, wynikające z istnienia na

ich obszarze dobra gminne majątku interesowanych, fundacyj na specjalne cele publiczne lub majątku o szczególnym przeznaczeniu publicznem przechodzą po zlikwidowaniu tych gmin na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, oraz pomorskiego i poznańskiego na rzecz właściwych gromad z zastrzeżeniem, że prawa dotychczasowych użytkowników nie mogą być uszczuplone.

(2) Nowopowstałej na obszarze województw, wymienionych w ust. (1), gminie wiejskiej przysługuje prawo używania w miejscu swej siedziby urzędowej lokalu urzędu gminy dotychczasowej za słusznem na korzyść gromady odszkodowaniem, które w braku porozumienia między stronami ustali właściwy wydział powiatowy.

(3) Likwidacji spraw majątkowych i rozrachunków między nowoutworzonymi gminami a gromadami na obszarze powyższych województw, jak również ustalenia zobowiązań i wierzytelności, przypadających gminom i gromadom, dokonają interesowane gminy i gromady w drodze bezpośredniego porozumienia. Jeżeli porozumienie takie nie dojdzie do skutku, w sprawach powyższych rozstrzyga wydział powiatowy, w stosunku zaś do gmin i gromad, znajdujących się w obrębie różnych powiatów lub województw właściwy terytorjalnie lub wyznaczony przez Ministra Spraw Wewnętrznych wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

Art. 109.

Zawiesza się moc postanowień ustawy niniejszej w stosunku do gmin, nie zaliczonych z mocy ustawy do rzędu miast (art. 82 ust. 2), a objętych dotychczas ustawą z dnia 5 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51), aż do chwili wejścia w życie w stosunku do tych gmin rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, przewidzianych w art. 62 ust. (5). Do tego czasu w stosunku do powyższych gmin zachowuje nadal moc ustawa z dnia 5 lipca 1896 r. z późniejszymi zmianami.

Art. 110.

Jeżeli w myśl dotychczasowych przepisów zakres działania gminy dzieli się na własny i poruczony, postanowienia, zawarte w art. 48 i art. 68, stosuje się do zakresu poruczonego oraz do spraw, wchodzących w zakres placji miejscowej.

Art. 111.

Dotychczasowe powiatowe związki komunalne są powiatowymi związkami samorządowymi w rozumieniu ustawy niniejszej.

Art. 112.

Przedłuża się bieżącą kadencją organów ustrojowych powiatowych związków samorządowych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego do czasu powołania na tym obszarze nowych organów ustrojowych w gminach wiejskich i miastach na

podstawie przepisów wyborczych, zawartych w ustawie niniejszej.

Art. 115.

Do czasu ukonstytuowania się rad powiatowych i wydziałów powiatowych na podstawie art. 57 funkcje tych organów wykonywać będą na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego dotychczasowe organa ustrojowe powiatowych związków samorządowych.

Art. 114.

(1) Gminy wiejskie, utworzone w myśl art. 102 ust. (2) na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego, jak również gromady na tym obszarze rozpoczną swą działalność dopiero po ukonstytuowaniu się w nich nowych organów ustrojowych w myśl ustawy niniejszej i przepisów wyborczych, wydanych na zasadzie jej postanowień.

(2) Do chwili rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie w myśl postanowień ust. (1) zawieszają się moc przepisów, zawartych w art. 2 i 11 ust. (2) oraz art. 15, 15, 50, 56, 57, 58, 88, 89 i 100 ustawy niniejszej w stosunku do wszystkich dotychczasowych gmin wiejskich na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego oraz w stosunku do gmin, które rządzą się na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego ustawą z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19) i na które moc ustawy tej będzie rozciągnięta w myśl art. 82.

(5) W stosunku do określonych w ust. (1) gmin na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego zawieszają się na powyższy okres również moc postanowień, zawartych w art. 49 ust. (1), 50 ust. (2), 52 i 55. Na obszarze tym aż do chwili rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie w myśl ust. (1) przełożony gminy może być tylko nie zawodowy.

(4) Przez czas zawieszenia postanowień niniejszej ustawy w myśl ust. (2) i (5) pozostają w mocy przepisy ustaw dotychczasowych, obowiązujące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej.

Art. 115.

(1) Wybory do organów nowoutworzonych lub utrzymanych w dotychczasowych granicach gmin wiejskich i gromad na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego będą zarządzane w ciągu 2 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 105.

(2) Wybory do rad powiatowych na powyższym obszarze będą zarządzane w ciągu 4 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń, o których mowa w art. 105.

(5) Poza wyjątkami, wynikającymi z powyższych postanowień, wybory do organów ustrojowych gromad, gmin wiejskich i miast na całym obszarze mocy obowiązującej niniejszej ustawy, bez względu na czas trwania bieżącej kadencji, będą zarządzane w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej. Wybory do organów ustrojowych powiatowych związków samorządowych poza obszarem województw, wymienionych w ust. (1), będą zarządzane w ciągu dalszych 4 miesięcy.

Art. 116.

Warunki prawa wybieralności, przewidziane w ustawie niniejszej, nie odnoszą się do czynnych w chwili wejścia jej w życie członków organów zarządzających aż do chwili wygaśnięcia lub utraty przez nich mandatów.

Art. 117.

(1) Do płatnych, wybranych na 12 lat członków magistratów, czynnych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, stosuje się postanowienia, dotyczące zawodowych członków zarządów miejskich ze zmianami, wynikającymi z dalszych postanowień niniejszego artykułu.

(2) Bieżąca kadencja płatnych członków zarządów miejskich na powyższym obszarze trwać będzie aż do jej upływu w myśl dotychczas obowiązujących przepisów, bądź też do chwili wygaśnięcia lub utraty mandatu stosownie do postanowień ustawy niniejszej.

(5) Na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego postanowienia art. 52 ust. (4) nie dotyczą ławników, wybranych na lat 12. Do osób tych stosuje się odpowiednie przepisy, zawarte w art. 55 ust. (1). Do wszystkich płatnych członków zarządów miejskich na powyższym obszarze, czynnych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, nie odnoszą się postanowienia, zawarte w art. 55 ust. (5), (6) i (9).

(4) Jeżeli dany związek samorządowy nie uregulował we własnym zakresie w drodze statutu sprawy zaopatrzenia emerytalnego swoich pracowników, w takim razie osobom, o których mowa w ust. (1), przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego według norm, mających zastosowanie do urzędników państwowych. Osobom powyższym wszakże przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia z funduszu miasta za 10 lat służby w wysokości 55% uposażenia, służącego za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego. Do lat wysługi emerytalnej osobom powyższym zalicza się lata służby na ostatnio zajmowanym stanowisku oraz lata służby poprzedniej, jeżeli te przed wejściem w życie ustawy niniejszej zostały zaliczone do wysługi emerytalnej albo podlegają takiemu zaliczeniu przy analogicznym zastosowaniu przepisów emerytalnych dla urzędników państwowych.

(5) Do podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego osób, o których mowa w ust. (1), w każdym

razie wlicza się uposażenie gotówkowe, pobierane ostatnio w służbie czynnej, z wyjątkiem dodatku reprezentacyjnego, oraz świadczenia w naturze, jeżeli stanowią one część składową uposażenia na podstawie zatwierdzonych przez władzę nadzorczą uchwał właściwych organów ustrojowych miasta.

(6) Osobom, wymienionym w ust. (1) które nie nabyły prawa do zaopatrzenia emerytalnego w myśl przepisów niniejszego artykułu, przysługuje prawo do jednorazowej odprawy z funduszków danego miasta w wysokości, określonej w art. 70 ust. (7).

(7) Sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu przepisy statutów miejscowych, uchwał rad miejskich oraz poszczególnych umów są nieważne. Wskutek zmiany dotychczasowych statutów, uchwał i umów, wynikającej z powyższych postanowień, stronom interesowanym nie przysługuje prawo do jakichkolwiek odszkodowań. Interesowani członkowie zarządów miejskich mają prawo wyboru: bądź wyrażenia zgody na warunki, wynikające z powyższych postanowień, bądź korzystania nadal z tych norm dotychczasowych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu.

Art. 118.

W związku z wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1950 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 650), stosunek służbowy płatnych członków magistratu (burmistrza, zastępcy burmistrza i ławników) z gminą zostaje z mocy prawa rozwiązany z utratą prawa do pobierania dalszego uposażenia i jakichkolwiek innych świadczeń. Osoby interesowane zachowują tylko prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego lub do jednorazowej odprawy z funduszków m. Gdyni z tytułu faktycznie wykonanych lat pracy w samorządzie miasta oraz lat jakiegokolwiek służby poprzedniej, zaliczonej do wysługi emerytalnej na zasadach dotychczasowych w dniu wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1950 r. Wszelkie sprzeczne z postanowieniami niniejszego artykułu uchwały rady miejskiej i przepisy umów służbowych są nieważne. Wskutek zmiany tych umów, wynikającej z powyższych postanowień, osoby interesowane nie mają prawa do jakichkolwiek odszkodowań.

Art. 119.

(1) W gminach wiejskich na obszarze województwa pomorskiego i poznańskiego postanowienia art. 117 stosuje się do płatnych, wybranych na lat 12 członków zarządów gminnych, czynnych w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej.

(2) Z chwilą rozpoczęcia działalności przez nowoutworzone gminy wiejskie na obszarze województwa pomorskiego i poznańskiego tracą mandaty wszyscy członkowie zarządów zniesionych gmin dotychczasowych. Płatni, wybrani na lat 12 członkowie zarządów dotychczasowych gmin, którzy nie przeszli pełnej kadencji, mają prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego lub jednorazowej

odprawy z funduszków nowopowstałej gminy wiejskiej tylko wówczas, gdy nie odmówią przyjęcia urzędu przełożonych gminy lub ich zastępców w razie powołania ich na te urzędy w gminach nowopowstałych, albo gdy na stanowiska powyższe nie będą powołani. Osoby te mogą bez utraty prawa do powyższych świadczeń przyjąć urząd w nowoutworzonej gminie z zastrzeżeniem sprawowania go tylko do końca okresu, na jaki zostały dotychczas powołane.

(3) Właściwy wydział powiatowy może na wniosek interesowanej rady włożyć na właściwą terytorjalnie gromadę zależnie od jej stanu majątkowego obowiązek jednorazowego lub stałego udziału w wydatkach, wynikających z przyznania zaopatrzenia emerytalnego lub jednorazowej odprawy osobom, o których mowa w ust. (1), jeżeli osoby te piastowały mandat zawodowego członka zarządu gminnego na obszarze gromady przed jej powstaniem. Wysokość udziału gromady w powyższych wydatkach powinna odpowiadać stosunkowi ogólnej kwoty jej dochodów z majątku do ogólnej sumy podatków bezpośrednich, przypadających nowopowstałej gminie z obszaru gromady.

Art. 120

Do czasu ustawowego uregulowania obowiązków, praw i odpowiedzialności służbowej funkcjonariuszów samorządowych na obszarze całego Państwa dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych związków samorządowych w sprawach dyscyplinarnych tych funkcjonariuszów pozostają nienaruszone.

Art. 121.

(1) Postanowienie, zawarte w art. 15 ust. (2), nie dotyczy osób, zajmujących w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy stanowiska pisarzy gminnych na obszarze województwa: białostockiego, kieleckiego, łódzkiego, nowogrodzkiego, poleskiego, warszawskiego, wołyńskiego i wileńskiego, jeżeli osoby te mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej lub rządowej.

(2) Osoby, które w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy zajmują stanowiska sekretarzy wójtostw na obszarze województwa poznańskiego, mają prawo do uzyskania stanowisk sekretarzy gminnych w nowopowstałych gminach na tym obszarze bez potrzeby wykazania się przepisami zgodnie z ustawą niniejszą kwalifikacjami oraz bez obowiązku składania egzaminów, przewidzianych w art. 15, jeżeli osoby te mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej, rządowej lub w innych instytucjach prawa publicznego.

(3) Urzędnicy dotychczasowych gmin wiejskich oraz wójtostw na obszarze województwa pomorskiego i poznańskiego, ustanowieni przed wejściem w życie niniejszej ustawy na dożywocie w myśl ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. w przedmiocie mianowania i zaopatrzenia urzędników komunalnych (Zb. u. pr. str. 141), przechodzą na etat właściwych terytorjalnie gmin wiejskich, utrzymanych w dotychczasowych granicach lub nowoutworzonych na

Tabela Prilog

powyższym obszarze zgodnie z postanowieniami ustawy niniejszej. Odmowa przyjęcia stanowiska w powyższych przypadkach jest pod względem skutków prawnych równoznaczna ze zgłoszeniem dobrowolnego wystąpienia ze służby.

(4) Osoby, zajmujące stanowiska sekretarzy (pisarzy) gminnych w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej na obszarze województw: krakowskiego, łwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, mają pierwszeństwo do zajmowania stanowisk sekretarzy gminnych w odpowiednich gminach wiejskich, nowoutworzonych na powyższym obszarze zgodnie z ustawą niniejszą bez obowiązku składania egzaminów, jeżeli osoby te wykażą się wymaganiem w myśl art. 15 wykształceniem i mają co najmniej 5 lat praktyki w administracji samorządowej lub rządowej. Niezależnie od powyższego wszyscy czynni w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy pracownicy dotychczasowych gmin wiejskich na powyższym obszarze mają pierwszeństwo do zajmowania stanowisk biurowych w nowoutworzonych na tym obszarze gminach wiejskich, jeżeli mają przepisane dla danych stanowisk wykształcenie i odbyli co najmniej dwuletnią praktykę w administracji samorządowej lub rządowej. Powyższe uprawnienia przysługują tylko osobom, których praca w zarządach gmin dotychczasowych była głównym zajęciem.

Rozdział 2.

Postanowienia końcowe.

Art. 122.

(1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do ustalenia w okresie lat 2 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla całego Państwa lub poszczególnych jego obszarów tekstów ustaw o ustroju gminy wiejskiej, miasta i powiatowego związku samorządowego, uzgadniających dotychczasowe ustawodawstwo w dziedzinie ustroju samorządu terytorjalnego z ustawą niniejszą.

(2) Przy wydawaniu powyższych rozporządzeń Prezydent Rzeczypospolitej władny jest czynić w obowiązującym ustawodawstwie zmiany, jakie uzna za niezbędne do jego skodyfikowania, a w szczególności do ustalenia w języku polskim treści postanowień, obowiązujących dotychczas w językach obcych, łączyć postanowienia różnych ustaw w jedną całość, oznaczać je nowymi nazwami i datami oraz wprowadzać zmiany do układu i redakcji postanowień, zawartych w tych ustawach.

(5) W związku z postanowieniami, zawartymi w niniejszym artykule, Prezydent Rzeczypospolitej władny jest ponadto wydawać przepisy uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne do wprowadzenia w życie rozporządzeń, przewidzianych w ustępie (1), w szczególności do przystosowania do ich postanowień zakresu działania władz i urzędów państwowych i samorządowych.

(4) Z chwilą wejścia w życie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanych w myśl artykułu niniejszego, tracą moc w stosunku do objętych nimi obszarów i związków samorządowych postanowienia ustawy niniejszej oraz wszelkie dotychczasowe przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych powyższymi rozporządzeniami. Przepisy rozporządzeń i regulaminów, wydanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych zgodnie z ustawą niniejszą, o ile nie będą wyraźnie uchylone rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej, mają obowiązywać do czasu uchylecia ich w trybie, w jakim zostały wydane.

Art. 125.

Ustawa niniejsza nie stosuje się do wojewódzkich związków komunalnych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego.

Art. 124.

Ustawa niniejsza nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego.

Art. 125.

Poza zmianami, wynikającymi z art. 118, postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1950 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 650) pozostają nienaruszone.

Art. 126.

Poza zmianami, wynikającymi z art. 101, pozostają nienaruszone postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 roku o odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszów publicznych na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, niepodlegających przepisom dyscyplinarnym, wydanym dla całego obszaru Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 206).

Art. 127.

(1) Rada Ministrów władna jest uprawnienia, zastrzeżone jej postanowieniami art. 50 ust. (8), 72 ust. (4), 75 ust. (1) i art. 74, przekazać w drodze rozporządzeń w całości lub części Ministrowi Spraw Wewnętrznych z zastrzeżeniem, że decyzje jego wymagać będą uprzedniej każdorazowej zgody Prezesa Rady Ministrów.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w drodze rozporządzeń w całości lub w części przekazywać: wojewodom uprawnienia, zastrzeżone jemu w myśl art. 67 ust. (2) oraz wydziałom powiatowym — uprawnienia zastrzeżone wojewodom w myśl art. 67 ust. (2), tudzież w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydziałonych z powiatowych związków samorządowych — w zakresie art. 55 ust. (5).

(3) Wojewodowie wydawać winni decyzje w zakresie przekazanych im uprawnień w myśl art. 67 ust. (2) przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

Art. 128

Dla ustalenia liczby mieszkańców w myśl postanowień ustawy niniejszej miarodajny jest ostatni urzędowy powszechny spis ludności.

Art. 129.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a co do art. 20 ust. (9), 25 ust. (8) i (9) oraz art. 64, w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 150.

(1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia następującego po jej ogłoszeniu.

(2) Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc wszelkie przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych ustawą niniejszą, oraz przepisy sprzeczne z jej postanowieniami. W szczególności tracą moc:

- a) ordynacje powiatowa dla prowincji poznańskiej z dnia 20 grudnia 1828 r. (Zb. u. pr. z 1829 r., str. 5) z późniejszymi zmianami;
- b) art. 257, 258 i 261 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zbiór proces. ros. z 1892 r., t. II kont. do 1915 r., dz. V);
- c) ordynacja wyborcza dla gmin, stanowiąca część B. ustawy z dnia 12 sierpnia 1861 r., obowiązującej w Królestwie Galicji i Lodomorji z Wielkim Księstwem Krakowskim o urządzeniu gmin i ordynacji wyborczej dla gmin (Dz. u. kr. Nr. 19), z późniejszymi zmianami;
- d) ordynacja wyborcza dla gminy królewskiego sfolecznego miasta Lwowa, stanowiąca część B. ustawy z dnia 14 października 1870 r. (Dz. u. kr. Nr. 79) z późniejszymi zmianami;
- e) rozporządzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej o rozszerzeniu prawa wyborczego do rad gminnych z dnia 25 listopada 1918 r. (Dz. rozp. P. K. L. Nr. 2);
- f) dekret Naczelnika Państwa z dnia 5 grudnia 1918 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych (Dz. P. P. P. Nr. 19 poz. 51);
- g) dekret Naczelnika Państwa z dnia 15 grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 20 poz. 58);
- h) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o wyborach do tymczasowych rad miejskich (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7 poz. 44);
- i) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7 poz. 45);
- j) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 27 czerwca 1919 r., o tym-

czasowej ustawie miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7 poz. 46);

- k) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 16 sierpnia 1919 r. o ustroju miasteczek (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 15 poz. 112);
 - l) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 7 listopada 1919 r., dotyczące rozciągnięcia tymczasowej ustawy miejskiej na miasta i miasteczka, mające ponad 2.000 mieszkańców (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 52 poz. 345);
 - l) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 31 stycznia 1920 r. o zmianie art. 94 ustawy gminnej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 11/54 poz. 180);
 - m) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 marca 1920 r. o zmianie artykułu 66 ustawy miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 29 poz. 667);
 - n) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 15 kwietnia 1920 r. o zmianie art. 14 ustawy miejskiej z dnia 14 sierpnia 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 57/81 poz. 950);
 - o) ustawa z dnia 5 lutego 1921 r. w sprawie delegatów od miast w sejmikach powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 18 poz. 99);
 - p) rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 492).
- (5) Z dniem ukonstytuowania się nowych organów ustrojowych w poszczególnym związku samorządowym na obszarze b. zaboru rosyjskiego po wejściu w życie postanowień, zawartych w art. 115 ust. (5) niniejszej ustawy, traci moc w stosunku do tego związku samorządowego ustawa z dnia 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 225).
- (4) W art. 56 ustawy z dnia 11 sierpnia 1925 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 106 poz. 884) wprowadza się następujące zmiany:
- a) pkt. a) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych — wydziały powiatowe, poza wyjątkami, wynikającymi z art. 55 ust. (5) i art. 96 ustawy z dnia 25 marca 1925 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. — poz. —)”;
 - b) pkt. b) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem m. st. Warszawy i m. Gdyni, oraz w stosunku do powiatowych związków samorządowych — wydziały wojewódzkie”.

Przegląd ustaw, rozporządzeń, okólników i wyjaśnień władz oraz projektów ustawodawczych

BUDŻET PAŃSTWOWY NA ROK 1933/34.

Podług ustawy skarbowej z dn. 28 lutego 1933 r., ogłoszonej w Dz. U. R. P. № 23, budżet administracji Państwa na rok 1933/34 wynosi po stronie wydatków zwyczajnych — 2.373.245.554 złotych, nadzwyczajnych — zł. 74.831.140, razem — zł. 2.448.076.694. Na pokrycie tych wydatków oraz dopłat do niektórych przedsiębiorstw i funduszy państwowych w kwocie zł. 9.904.000 przewidują się dochody w sumie zł. 2.058.931.881, w tem dochody administracji — zł. 1.276.912.886. Niedobór ma być pokryty z rezerw skarbowych oraz w drodze operacji finansowych.

Art. 10 ustawy skarbowej upoważnia Ministra Skarbu do udzielenia związkom samorządu terytorjalnego i gospodarczego z zapasów kasowych pożyczek na termin nie dłuższy niż 12 miesięcy i do wysokości, nieprzekraczającej 20 procent rocznej sumy podatków, pobieranych przez kasy skarbowe na rzecz związków samorządowych jako całości.

Na popieranie produkcji rolnej prelimitowano w wydatkach Min. Roln. i Ref. Roln. zł. 3.837.000, w tem zasiłki dla drobnego rolnictwa i organizacje drobnych gospodarstw wynoszą kwotę zł. 1.450.000.

W wydatkach Min. Wyzn. Relig. i Oświec. Publicz. prelimitowano na szkoły rolnicze zł. 3.540.748, w tem na szkoły samorządowe — zł. 1.049.416. Natomiast nie przewiduje się żadnych zasiłków na budowę i utrzymanie szkół powszechnych, wobec czego samorząd gminny pod tym względem liczyć musi li tylko na własne siły. Czy w takiej sytuacji gminy potrafią wywiązać się z tych zadań, staje się więcej niż wątpliwem, zwłaszcza wobec nałożonego na gminy obowiązku dostarczania nauuczycielom mieszkań ew. wypłacania dodatków mieszkaniowych.

Państwowy Fundusz Drogowy na rok bieżący ustalony jest w wysokości zł. 27.200, w tem zapomogi na drogi i mosty samorządowe — zł. 17.000 oraz zwrot samorządom kosztów wymiaru, poboru i ściągania opłat — zł. 383.100. Drogowy Fundusz Pożyczkowy wynosi zł. 2.160.000, w tem pożyczki dla samorządu na sumę zł. 2.138.614, reszta przeznaczona na prowizję dla Banku Komunalnego.

Fundusz obrotowy reformy rolnej wynosi zł. 39.982.000, w tem: część scaleniowo — regulacyjna — zł. 10.500.000, parcelacyjna — 18.492.000, meljoracyjna — zł. 2.885.000, i kredytowa — 8.115.000.

PRZEJĘCIE PRZEZ WŁADZE SKARBOWE WYMIARU I POBORU NIEKTÓRYCH PODATKÓW.

W myśl ustawy z dnia 18 marca 1933 r. o przejęciu przez władze skarbowe wymiaru i poboru niektórych podatków (Dz. U. R. P. № 22, poz. 168), przepisy, dotyczące państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz do niektórych budynków w gminach wiejskich (Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 17 czerwca 1924 r. Dz. U. R. P. № 51, poz. 523 wraz z późniejszymi zmianami) ulegają tej zmianie, że wymiar i pobór tego podatku uskuteczniają urzędy skarbowe, odwołania zaś od wymiaru podatku rozpatruje i rozstrzyga izba skarbowa.

Wspomniana na wstępie ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i zyskuje moc obowiązującą z dn. 1 lipca 1933 na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem woj. śląskiego.

ZMIANA PRZEPISÓW O OPODATKOWANIU SPADKÓW I DAROWIZN.

Dz. U. R. P. № 21 (poz. 141) zawiera ustawę z dnia 14.IV 1933 r., zmieniającą niektóre przepisy o opodatkowaniu spadków i darowizn. Do ustawy załączona jest nowa taryfa opodatkowania spadków i darowizn.

Ustawa obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej od dnia 1 kwietnia r. b., mając zastosowanie do wszystkich wymiarów, uskutecznianych od tej daty począwszy.

FUNDUSZ PRACY.

Ogłoszona została w Dz. U. R. P. № 22 (poz. 163) ustawa z dn. 16 marca 1933 r. o Funduszu Pracy, w „Monitorze” zaś (№ 75) — rozporządzenie w sprawie statutu Funduszu Pracy.

Ustawa obowiązuje już od 1 kwietnia r. b., wobec czego urzędy gminne muszą pamiętać o dokonywaniu potrąceń i wpłat na rzecz Funduszu Pracy w myśl przepisów zamieszczonego w tymże Dz. Ust. (poz. 176) rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 marca 1933 r. o świadczeniach na rzecz Funduszu Pracy.

ZBIÓRKI PUBLICZNE.

W Dz. U. R. P. № 22 (poz. 162) ogłoszona została ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych, podług której wszelkie publiczne zbieranie ofiar w gotówce lub w naturze na pewien zgóry określony cel wymaga uprzedniego pozwolenia władzy, a więc: powiatowej władzy administracji ogólnej, o ile zbiórka ma być przeprowadzona na obszarze powiatu lub jego części oraz wojewódzkiej — jeżeli zbiórka obejmuje obszar większy, niż jeden powiat.

Pozwolenie na zbiórkę publiczną może być udzielone tylko wówczas, gdy cel zbiórki nie jest przeciwny prawu oraz ze stanowiska interesu publicznego jest godny poparcia. Za takie cele uważa się przede wszystkim następujące: religijne, państwowe, oświatowe, zdrowotne, kulturalno-społeczne i społeczno-opiekuńcze. Zbiórki publiczne, urządzane w interesie osobistym, są wzbronione.

Ustawa wchodzi w życie trzydziestego dnia po ogłoszeniu i obowiązuje na całym obszarze Państwa. Równocześnie traca moc wszelkie dotychczasowe przepisy o zbiórkach publicznych. Wykonanie tej ustawy powierza się Ministrowi Spraw Wewn. w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

NOWY PODZIAŁ NADLEŚNICTW PAŃSTWOWYCH.

W „Monitorze Polskim” № 72 ukazało się zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 9 marca 1933 roku w sprawie podziału lasów państwowych na nadleśnictwa, mocą którego z dniem 1 kwietnia r. b. uchylone zostają wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące utworzenia i nazw nadleśnictw lasów państwowych. Z dniem tym obowiązuje podział lasów państwowych na nadleśnictwa, załączony do wspomnianego na wstępie zarządzenia.

Prenumerujcie „GŁOS GMINY WIEJSKIEJ”

UMARZANIE ZALEGŁOŚCI PODATKOWYCH.

Ministerjum Skarbu rozszerzyło czasowo kompetencje izb i urzędów skarbowych w umarzaniu zaległości w podatku przemysłowym i dochodowym, pochodzące z okresu do 31-go grudnia 1931 roku do wysokości 100 złotych w każdym z tych podatków dla poszczególnych płatników. W tych samych granicach umarzone będą grzywny, nakładane na podstawie przepisów karnych ustawy o podatku przemysłowym i dochodowym.

Dalej upoważniło Ministerjum Skarbu, aż do odwołania, do obniżania kar za zwłokę oraz odsetek za odroczenie, na indywidualne podania płatników w wypadkach zasługujących na uwzględnienie — przypadających od zaległości podatkowych, odraczanych lub rozkładanych na raty w następujący sposób: 1) do trzech procent w stosunku rocznym przy spłacie zaległości, pochodzących z okresu do końca 1927, 2) do 6 procent w stosunku rocznym przy spłacie zaległości z okresu od 1 stycznia 1928 do końca roku 1930.

Izbowi skarbowym przysługuje również prawo, w razie zawarcia przez płatnika ugody sądowej z wierzycielami, redukującej ich pretensje — do wyrażenia zgody na odpisanie zaległości podatkowych w takim stosunku, w jakim wierzyciele redukują swoje pretensje. Umorzenie zaległości podatkowych przez urzędy i izby skarbowe następuje albo z urzędu, lub też na skutek wniesionej przez płatnika podania.

DANINA MAJĄTKOWA.

Wprowadzona wzamian za umorzenie podatku majątkowego nadzwyczajna danina majątkowa o kontyngencie rocznym w wysokości 24 milionów złotych, będzie pobierana w ciągu 5-letniego okresu, t. j. od 1933 r. do 1937 r. włącznie. Kontyngent ogólny roczny 24 milionów złotych został rozbity na kontyngenty grupowe.

W pierwszej grupie kontyngentowej mieszczą się płatnicy państwowego podatku gruntowego, którzy będą obowiązani uiszczać rocznie po 10 milionów złotych. W tej grupie nie podlegają daninie gospodarstwa rolne o obszarze do 7 ha.

Grupę drugą kontyngentową stanowią płatnicy podatku przemysłowego, dla której kontyngent roczny wynosi 10,5 milionów złotych.

Grupę trzecią kontyngentową daniny majątkowej stanowią płatnicy państwowego podatku od nieruchomości, oraz niektórych budynków miejskich. Kontyngent dla tej grupy wynosi 3,5 miliona złotych rocznie, a daninie majątkowej nie podlegają nieruchomości oraz budynki, których roczny przychód względnie wartość czynszowa nie przekracza 1.000 złotych rocznie.

Pobór nadzwyczajnej daniny majątkowej został w poszczególnych grupach kontyngentowych zróżniczkowany przez podział płatników w każdej grupie na dwie kategorie — jedna o niższym, druga o wyższym obciążeniu. W ten sposób tytułem nadzwyczajnej daniny majątkowej będą obowiązani opłacać corocznie w grupie płatników państwowego podatku gruntowego — grupa I, która opłaca podatek ponad 25 złotych do 60 złotych rocznie — 20 proc. podatku gruntowego bez progresji i regresji. Grupa II o podatku ponad złotych 60 — rocznie płacić będzie 40 proc. podatku gruntowego bez progresji i regresji.

Ten sam podział zastosowany będzie wobec płatników państwowego podatku przemysłowego. Pierwsza grupa tego kontyngentu, a więc płatnicy podatku przemysłowego przy obrocie ponad 20 tysięcy złotych (a przy zryczałtowanym podatku — ponad 27 tysięcy złotych) do 50 tysięcy złotych, płacić będą tytułem daniny 0,4 proc. od obrotu. Natomiast płatnicy przy obrocie ponad 50 tysięcy złotych płacić będą już stawkę wyższą, a mianowicie 0,6 proc. od obrotu.

Płatnicy państwowego podatku od nieruchomości przy rocznym przychodzie, względnie wartości czynszowej ponad 1000 złotych do 2000 zł. — będą uiszczali tytułem daniny majątkowej 0,4 proc. od rocznego przychodu, względnie wartości czynszowej, natomiast przy rocznym przychodzie, względnie wartości czynszowej ponad 2000 zł., stawka wynosić będzie 0,6 proc. od rocznego przychodu.

Należy nadmienić, że za podstawę obliczenia daniny w grupie płatników państwowego podatku przemysłowego przyjmowany będzie obrót, służący za podstawę wymiaru podatku przemysłowego od obrotu. Dla płatników zryczałtowanego podatku podstawą obliczenia daniny będzie przeciętny obrót, przyjęty w taryfie zryczałtowanego podatku przemysłowego.

OD REDAKCJI

W związku z tem, iż cały numer niniejszy został poświęcony nowej ustawie samorządowej, reszta materiału redakcyjnego oraz nadesłane przez naszych współpracowników artykuły ukazać się w następnym numerze.

KOMUNKAT.

Macierz Szkolna w Gdańsku przystąpiła w roku bieżącym do utworzenia XIV-tej ochronki polskiej w jednej z najbardziej oddalonych od samego miasta placówek polskich, zamieszkałej w przeważnej części przez ludność polską, a wskutek fatalnego położenia odciętej prawie w zupełności od wszelkich ośrodków kulturalnych. W tym celu rozesała Macierz Szkolna równocześnie z życzeniami noworocznymi cegiełki na ufundowanie tej ochronki. Napływające z całej Polski liczne datki świadczą o wysokim poczuciu narodowym zawsze tak ofiarnego Społeczeństwa Polskiego, gdy chodzi o sprawę polską w Gdańsku.

W imieniu opuszczonej diatwy polskiej, skazanej wskutek braku opieki kulturalnej na powolną germanizację, apelujemy do Tych, którzy dotychczas nie wykupili jeszcze cegiełki o przekazywanie kwot na P. K. O. 170.040 w Warszawie.

Niechaj Ci, którzy wyzbyli się już pęt niewoli, nie zapominają o braciach z za kordonu, niechaj każdy przyczyni się do utrwalaenia szkolnictwa polskiego na terenie Gdańska.

Prenumerata wraz z przesyłką:
rocznie zł. 20, półrocznie zł. 10, kwartalnie zł. 5,
za egzemplarze nadliczbowe dla gmin 50% taniej.
Cena pojedynczego numeru 1 zł.

Ogłoszenia za tekstem 1 str. 300 zł., 1/2 str. 170 zł.,
1/4 strony 90 zł., 1/8 strony 50 zł.
Przed tekstem i w tekście — 50% drożej.
Przy ogłoszeniach wielokrotnych stosowany opust.